ЕРА, 13 апрель, 1967 шу. № 43 (4368). Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

ЮРТИЙН ПОСЕЛКАЙН СОВЕТАШ

Паччахьалкхен Іаьдала эггара лоархІамегІарча, эггара дукхагІа нах юкъебоагІача доакъоех цаІ да юртийн поселкайн Советаш.—паччахьалкхенна доал дара миллионаш бола къахьегамхой юкъеозара керттера форма. Цудухьа къахьегамхой депутатий Советий лоархІам лакхбар, боахами культурен хьаеча шоашта хьалхашка латта дехкараш кхоачашдара шоай бокъонех пар дерттІа пайда эцара эша хьалаш вІаштІехьдахар къаьстта дииза дарглоаца хІача лаьрхІад КПСС XXIII съезде.

Духхьала вай республике я 164 къахьегамхой депутатий юртийн поселкайн Совет. ТІеххьара хоржамаш долаш хержа цар депутаташ ялхи ахи эзар гаргга саг ва.

Юртийн поселкайн Советаша болх бу юкъарчал доаццаш къахьегамхошта юкъе, хІаьта хІара депна пар шоашта хьалхашка уттаду тайп-тайпара дешаш а къестаду. ДІалахача шерий практико хьахьеккхача тайпара вай республикерча дуккхача юртийн поселкайн Советаша во толамаш даьхадаи боахам а культура а хьаеча, наьха вахара хьал тоадара дешаре къесталеча. Яккха а йоагІаш дикагІа ярашта юкъе эггара хьалха цІи яккха езаш я Наурски района Калиновски станични Совет. Станица вахара цхьаккха а оагІув яц пу Совета массазарча комиссеша, исполкома тесса йита. Цудухьа советски Іаьдала 50 шу дизара сийна юртий Советашта юкъе яьржача социалистически яхьа итогех 1966 шера хьалхара моттиг а карара кара тела ЦІе байракх а сийнай калиновцашта. Во болх баь бап дІалахача шера Наьсарен района БорокІалхьарча, Ножай-Юрта района Алероевски, иштта кхыча Советашна. ЧІоаггІа лоархІаме да тІеххьарча шин шера болх беш хиннача республика юртийн поселкайн къахьегамхой депутатий Советаша Іоаль дика опыт кердача Советашта дІайовзийтар, цар пунах бокъонца пайда эцаргбола гІулакх вІаштІехьдаккхар. Цу гІулакха уйла е дехкарийла я моттигашкара партийни организацеш, къахьегамхой депутатий районни Советий исполкомаш.

КПСС ЦК дукха ха йоаццаш баьча «къахьегамхой депутатий юртийн поселкайн Советий болх тоабарах» болча соцам тІа белгалдаьккхад парте XXIII съезда хьалхашка оттадаь боахама а социально-культурни а дехкараш кхоачашдечеи паччахьалкхенна доал дечеи баха нах юкъеозача Советий лоархІам лакхабе безаш хилар. Дезар да хІана кердача Советаша шоай болх дІаболабаьча хана деза хІара депутат, хІара советски активист из соцам кхоачашбара даькъера ший бехктокхам кхетабеш хургвола гІулакх вІаштІехьдаккхар, из парте указани чакхъяккхарца дувзаденна дешаш шерра дувцар.

Юртийн поселкайн Советий балха толам дуккхача даькъе депутаташа массазарча комиссей балха юкъе дакъа лацарах тийша хургба. Духхьала цу комиссешка дакъа лоацаш кхетаю духхьашха хержача депутаташа организаторски балха методаш. Цудухьа дезар да массазарча комиссей болх тоабара чІоаггІа теркам тІабахийтар, боахама а культурни а вахара дерригача доакъошкара цар лоархІам лакхбар.

Цу даькъе боккхача лоархІаме да юртийн поселкайн Советий берригача депутаташ экономика дегІайоалаеча шоаш малагІа дакъа лаца деза бокъонца кхетадеш хилар. Колхозашцара, совхозашцара, промышленни предприятешцара гІулакхаш цар производственни а боахама а балхашта юкъе лелхара наькъаца леладе йиш яц Советаша. Цар дехкар да лакхе латтача паччахьалкхен Іаьдала органий решенеш мишта чакхйоах, паччахьалкхенна хьалхашкара дехкараш кхоачаш мишта ду хьожаш тІахьожам лоаттабар. Иштта дехкарийла я Советаш колхозашка демократически принципаш чакх мишта йоах хьажа а лаьттах нийса пайда эцилга Іалашде а. Советий балха юкъе лоархІаме моттиг дІалаца еза социалистически законность чакх мишта доаккх хьожаш лоаттабеча тІахьожамо общественни порядоки гражданий бокъонаш лораяра гІулакхаша.

Наказаш кхоачашдар Советий а хІара депутата а керттерча дехкарех паІ да. ТІехьа а ца доахаш сихха хьажа еза Советий исполкомаш хоржамаш долча хана къахьегамхоша тийнача наказашкеи предложенешкеи, уж кхоачашъяра эша средстваш мичара Іалашъергья а наказаш маца кхоачашдергда а белгал а доаккхаш.

«Къахьегамхой депутатий юртийн поселкайн Советий болх тоабарах» болча КПСС ЦК соцам тІа белгалдаьккхад парех дуккханеша болх эсала беш хилар. Массаза а пайда эац Советаша шоай йоккхийча бокъонех. Из вай республикерча юртийн поселкайн Советашта а доагІаш да. ДІалахача шерашка дукха кхоачамбоацараш нийслора цар балхаца. Цун керттера бахьан дар моттигашкарча советски партийни органаша парна доаггІача тайпара новкъостал ца дар, исполкомашка болх бу кадраш хьахаржара а царна кхетам балара а деша йизза йоакхо ца яр.

КПСС Централни Комитета указанеш кхоачашъяр а республикерча берригача юртийн поселкайн Советий болх тоабара оарцагІъялар а партийни комитетий керттерча дехкарех паІ да. Цар новкъостал де деза Советий депутаталла хержача коммунисташта, шоай депутатски дехкараш кхоачашдара хьакъехьара цар бехктокхам лакхбе беза. Иштта Іелашде деза моттигашкара партийни организацеша Советий а исполкомий а партийни группай болх тоабелга. Советаша тІайийца решенеш, депутатий предложенеш коммунисташа боахамий кулгалхоша кхоачашъергйола гІулакх вІаштІехьдаккха деза.

Юртийн поселкайн Советаш шоай территоре тІа лакхара Іаьдал хилар белгалдаьккхад КПСС ЦК ший соцам тІа. Шоай компетенце боарамагІа цар яь решенеш, тела распоряженеш кхоачашъяьнза ергйоацаш я Совета территоре тІарча берригача гІулакхаш тІарча наха, хІаьта иштта предприятешта, организацешта, учреждешта.

Моттигашкарча Советий берригача организаторски балха стили методаши тоаяра тІаерзаьча КПСС ЦК белгальхача мероприятех хІанале а доккха беркат даьнад юбилейни шера хьалхашка латта дехкараш кхоачашдара уж оарцагІйоахача. Республикерча юртийн поселкайн Советий депутатий дехкар да КПСС XXIII съезда решенеш кхоачашъяра Нохч-ГІалгІайцен къахьегамхой оарцагІйоахача кхы а доккхагІа толамаш дахар.

БАЛХАШ СИХДЕННАД

Лакхача къахьегама темпашца дІадоладаьд бІаьстан балхаш Грозненски района № 3 йолча сомий - баьцадаарий совхоза къахьегамхоша.

Къаьстта хьинаре къахьег укх деношка совхоза № 2 йолча отделене механизатораша. Тракторист Магев фу дІадувраша Гакаев Мовлдеца, Джанхотов Абдул-Хьамидаца, Даудов Абоца кен дІабувш ва. Юхдьаниа из болх дІаболабаьча шин дийнахьа 40 гектар лаьтта тІа фу дІадийра опыт йолча механизатора. Дика хьаьндаь кийчдаь да фу дІадув кхаш. Кхаь дийнахьа 70 гектара тІа кени люцерна яха буни дІайийнай отделене.

Баьцадаараш дІаде лаьрхІача кхашка а сихденнад фу дІалера балхаш. 14 гектара тІа хох, 3 гектара тІа хорсам, 15 гектара тІа кабуц дІайийна яьннай. ХІанз тІехьакхача кабуци помидорашш дІае даьтта кийчлеш ба баьцадаараш кхедераш.

Лоацца хана 1000 гектар аибь аьха, 150 гектар люцерна дІайийнача лаьтта макха баьккха баьннаб механизатораш. ХІанз гурахьа дІадийнача ялата макха боаккхаш ба уж. Къаьстта хьинаре къахьег укхаза Алханов Хаса. Денна нормаш 130 — 140 процент кхоачашъю цо.

Хьинаре къахьег укх деношка совхоза 4-гІча отделене баьцадаараш кхедераша а. 4300 парниковн рама баьцадаарий фу дІадийнад цар. Царех 1940 рама помидораш, 1500 рама бурч да. ХІанз помидорашта пикировка еш ба уж. Укх бІаьстий бархІ эзар рама рассада кхес лерхІ отделене. Кхон лаьттен чудилла эзар совгІа рама эксплуатацена кийчъяь латт. Юхейнсача 2300 рамашта кІоагаш деахаш ба уж.

Юбилейни шера республика шортта баьцадзараш дала тІанйца дехкараш кхоачашдара шерра социалистически яхь а йоаржаь хьинаре къахьег совхоза болхлоша.

И. ХОМЕНКО.

Сухалбе кхашкарча балхашта

БІАЬСТАНА ДИ — ШЕРА НИЙССА

Юбилейни шера сийна къахьегама вахте а этта къахьегаш ба Шаьла района «Южный» яхача совхоза кхаш леладераши механизатораши. ТІаийца дехкараш дІамига дац: хІара гектара тІара планах 22 центнер яккха езача 26,2 центнер ялат, 190 центнер яккха езача 300 центнер шекара свекла, 45 центнер яккха езача 49 центнер сом.

Къона боахам ба тхабар, ер кхоалагІа шу мара дац из вІашагІбелла. ХІаьта а республике хьалха латтача боахамех цаІ ба. Из иштта дегІаахара керттерча бахьанех цаІ да совхоза къахьегамхоша юртбоахама продукташ дукхагІа яхара тІехь боаржабаьча къовсаме шоаша карагІдийннарех кхоачам ца болга, цар кхы а лаккагІа толамаш даха уйла хилар.

Укх шера гІаийца дехкараш кхоачашдара боахама къахьегамхоша шерра социалистически яхь йоаржаяьй. Дика кийчъяьча техникаца бІаьстан балхашта арабаьннача механизатораша ялатий на лаьрхІа бІаьстан юхье юв культураш дІайийнай. ХІаьта хІанз агротехнически дикача хана цхьаккха минот зехьа ца йоаеш юртбоахама лоархІаме культура — шекара свекла дІаюврйола лаьтта кийчдеш а из дІаювш а бл кхаш леладераш. Укх шера 170 гектара тІа дІаде лерхІ оаха мерза овлаш. ХІаьта кийчъяьча 60 гектара тІа хІанзле дІа а дийнад.

Из культура чІоаггІа хьувкъаяраи из кхеярга дІадодар кІезиг-дараи цхьа зІырг тоха фу дІаде лаьрхІад оаха. Цудухьа укх шера дІа мел дув фу духхьал иштта да.

Ерригa шекара свекла укх шера хий дехкача лаьтта ювргья. Цо торо хулийтаргья хІара гектара хьувкъам лакхбе. Цудухьа хий дехкача лоархІамера болхлой — поливальщикаш кийчбара боккха теркам тІабахийтаб оаха. Тешшаме шоай болх кхоачашбергболеи цу гІулакха опыт йолеи болхлой хьа а хержаш царна агротехника Іомаю. Цул совгІа теркал ца деш дитадац цар къахьегамцара безам совбаккхара де дезар а. Ханнахьеи дика болх барген хьежжа йола къахьагамах мах телара прогрессивни система оттаяьй совхозе. Хьувкъам чуийца юххера расчет еча хана моллагІа культура планел совгІа йоаккхе алапел совгІеи премене ахча лу.

Боахама хьалхашка латта дехкараш кхоачашдара эша еррига торонаш йолаш я. Цхьабакъда царех боаггІача тайпара пайда эца беза. Совхозе дукха удобренеш я. Соахка 190 гектара тІа дІайийнача гурахьа ювча культурашта подкормка яьй механизатораша. ХІаьта уж хий дехкача лаьтта ювш хиларах дукхагІдолча даькъе аьртни удобренеш тайсай оаха. Буц мо баьццара цхьатаррa юкъе юкъ йоацеш хьатІадаьннача ялатех тешшаме ала йиш я хІара гектара тІара 30 центнер яккха аьнна юбилейни шера сийна къахьегамхоша тІаийца социалистически дехкараш толамца кхоачашдулургда аьнна.

Йоккхача юртбоахама продукцега дІадодар планах 4 процент лохде дезача 15 процент лохде а цхьа бІаь эзар сом пайда бе а лерхІ боахаме.

Хьалхашка латта доккхий дехкараш дІадовзийташ хІара подразделенега дІакхачийтад хозрасчетни дехкараш. ХІара бригада, звенона, болхлочоа хов моллагІа болх бара мел средстваш дІаяхийта еза, цох мел юхаметтаоттаргда. Цудухьа хІара къахьегамхочо, специалиста боккха теркам тІабохуйт экономика ера еррига торонаш лачаяхара. ЦаІ балха комплекс кхачаш ца еш ца а юташ уж дикеи ханнахьеи кхоачашдерца, дІадодар кІезигагІа дохийташ хІара гектара хьувкъам лакхбарца дувзаденна хила деза из.

Иштта юбилейни шера шоай хьаьналча къахьегамца Даьхенна совгІат кийчдеш ба тха боахама кхаш леладераши механизатораши.

Царел тІехьабисац хьайбаш леладераш а, паччахьалкхенга дулх доххара хьалхарча квартала план 164 процент, шура 132 процент кхоачашъяьй цар. Уж темпаш лаьгІ ца йолийташ къахьегаш ба боахама хьайбаш леладераш.

Х. ШАБАЗОВ,
Шаьла района «Южный» яхача совхоза экономист.

ЛоархІаме денош

Юбилейни шера еррига культураш хьувкъаяра шерра къовсам баьржаб совхозийи колхозийи кхашка. Массанахьа бІаьсти юв культураш дІаювш ба кхаш леладераши механизатораши. ТІехьа яьннача бІаьстено лоацъяьй кхашкара балхаш ду ха. Цу хьалашка деш дола балхаш дика кхоачашдеш хІара агрегатага шин сменах болх байта беза механизатораша.

БІаьстан юхье юв культураш дІайийна а баьнна гидуаргаш, шекара свекла, коартол, бІаьцадараш, доакъара культураш дІаювш ба юртбоахама къахьегамхой.

ИтталагІа апрель тІаккхоачаш ерригача республике гІолла 43,2 эзар гектара тІа дІайийнай бІаьсти юв культураш, из хул планах 22 процент. Шекара свекла 3757 гектара тІа, е дІае езачох кхоалагІа дакъа, гидуаргаш 5292 гектара тІа, дІае езарех 22 процент дІайийна баьннаб механизатораш.

БІаьсти юв культураш дІаера хьалха латт Гудермесски, Урус-Мартана, Шелковской района боахамаш, культураш дІаера план 30 — 35 процент кхоачашъяьй уххаза.

Лоаццача хана шекара свекла дІайийна баьннаб Гудермесски района колхозашкеи совхозашкеи, хІаьта гидуаргаш хІанале дІае езачох ахаш дІайийнай.

Цхьаккха минут зехьа ца йоаеш къахьег механизатораша лоаццача хана бІаьстан юхье юв культураш дІайийна яхар шоай керттера дехкар лерхІаш.

1967 ШЕРА 10 АПРЕЛЬ ТІАКХОАЧАШ РЕСПУБЛИКА БОАХАМАШКА БІАЬСТАН ЮХЬЕ ЮВ КУЛЬТУРАШ ДІАЕРА ЙОЛА СВОДКА

Ачхой-Мартана	22
Ведана	2
Грозненски	25
Гудермесски	35
МалгІабика	25
Надтеречни	14
Наьсарен	9
Наурски	18
Ножай - Юрта	5
Советски	4
Сунженски	22
Урус - Мартана	30
Шаьла	23
Шелковской	33
г. Грозный	46
Ерригача республика гІолла	22

МОСКВА. Космос караерзаьрий сийна яь обелиск. Ухказа хьаергья Космонавтий Аллея. Н. Грановски сурт.

ТАСС фотохроника.

СОВЕТСКИ САГА ДУХЬА

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССИ

Цхьа бокъо йолча Советски республикай делалерча йоккхагІча йиший—Российски Федерацe къахьегамхой викалаш гулбелар 11-ча апреле йоккхача Кремлевски Дворецe ворхІалагІа хержача РСФСР-а Лакхехьарча Совета хьалхарча сессе. Советски наха чІоагІа еза йолча хана—Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце 50 шу дузача хана гулбелар уж. ЛоархІаме дешаш да цар дувца дезараш: сессе дувца оттадаь керттердар да — советски саг, цун вахара хьал лакхдар, цун хьашташ дизагІа кхоачашдар.

Іуйрийна итт сахьат доал. Депутаташа безаме тІаэц новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, Д. Ф. Устинов, Ю. В. Андропов, И. В. Капитонов, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, СССР Лакхехьарча Совета Президиума членаш.

Сесси хьаелл къаьнача депутатех волча РСФСР-а композиторий Союза правлене секретара А. Г. Новикова.

Старейшинай Совето тІадиллараx депутата И. Ф. Образцова предложени ду Российски Федераце Лакхехьарча Совета Председателалла гІоравьнна советски Іилмахо, академик, СССР Іилмай академе, вице-президент вола М. Д. Миллионщиков харжа. Массава раьза а волаш тІаэц из предложени сессе.

М. Д. Миллионщикова председатела а деш дІахо йода заседани.

РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела бархІ заместитель хорж — депутаташ М. М. Амиров, (Татарски АССР писателий Союза правлене председатель), К. Е. Борисенко (Курски области «Россия» яхача колхоза председатель), В. Ф. Мазовна (Къахьегамхой депутатий Ростовски Областной Совета исполкома председатель), А. Т. Никандрова («Красный треугольник» яхача ленинградски производственни объединене шинни завода сборщица), Н. С. Приезжев (КПСС Рязански обкома хьалхара секретарь), М. И. Субботин (Пермски области Свердлова цІерагІча мото-строительни завода директор), Г. С. Файзуллина (Башкирски АССР «Красный Октябрь» яхача колхоза доярка), Н. Д. Фрайонов (Московски области Раменски приборостроительни завода слесарь - инструментальщик).

ТІаэц сессе регламенти ден повесткен. Депутаташта хьалхашка дувца оттаду е дешаш:

1. РСФСР Лакхехьарча Совета Мандатни комиссе харжар.
2. Халкъа эшаш дола товараш дукхагІа арахецари цар дикал лакхъяри.
3. РСФСР Лакхехьарча Совета массазара комиссеш вІашагІйохкар.
4. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума указаш чІоагІдар.
5. РСФСР Лакхехьарча Совета Президиум харжар.
6. РСФСР Правительство — РСФСР Министрий Совет вІашагІйоллар.

Дувца оттадаьча дешашка хьажа йолалу сесси. Массава раьза а волаш хорж 15 саг чувоагІаш йола РСФСР Лакхехьарча Совета Мандатни комиссе. Комиссе председателалла хержав депутат Н. Л. Коновалов.

Ден повестка шоллагІйолча пункттага — «Халкъа эшаш дола товараш дукхагІа арахецареи цар дикал лакхъяреи»—хьажа болалу депутаташ. Цу хьакъехьа доклад йир РСФСР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместитела депутата А. М. Школьникова.

Советски халкъо Коммунистически партеи цун ленински Централни комитетеи кулгалца, аьлар докладчика, толамца кхоачашъю вай мехка коммунизм хьалъяра дІахо дола наькъаш белгалдаьхача КПСС XXIII-ча съезда решенеш.

Вай мехка къахьегамхоша дегаш ураоттадаь тІанйцад Советски паччахьалкхен 50 шу дизара сийна экономикеи культуреи дегІайоалаеча керда толамаш даха аьнна КПСС Централни Комитета даь тІахьехамаш.

Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара накъадолхаш, Российски Федераце къахьегамхоша берригa низ тІабахийтаб сийлахьча юбилейна сийленца накъадахара. хІаьта шоай творчески къахьегамца Советски Союза экономика дегІайоалаеча лоархІаме дакъа лацара.

Республико тІеххоачашъяьй пятилетка хьалхарча шерара заданеш. Кердача толамашца дІадоладаьд юбилейни шу а. Промышленни юртбоахамеи производство дегІайоаларо, къаман доход лакхъяларо торо хилийтай Российски Федераце къахьегамхой материальни хьали культурни боарам дІахо лакхбе. ХІара сага сих лаьрхІа йола реальни доходаш 1965 шерaца нийсейнча 6 процент лакхъеннай.

Къаьгга хьагуш да КПСС XXIII-ча съездои цул тІехьагІарча Централни Комитета Пленумашеи белгалъяьккха вай парте курс нийса хилари цун экономически политика эффективни хилари. Из политика дерригача халкъо могаеши хьаллоацаши я. ХІанз хьалхашка латта дехкар да Октябра сийна яьржача яхье соахка промышленностеи юртбоахамеи даьха толамаш чІоагІдарал совгІа, уж кхы а совдахар. Из вай езача Даьхенна дикагІдола юбилейни совгІат хургда.

Советски наьха вахара материальни боарам дІахо лакхбара йолча вай партеи правительстваи мероприятеи юкъарча система лоархІаме дакъа да тахан РСФСР Лакхехьарча Совета сессе дувцаш дола дош.

Укх тІеххьарча шин шера кхоачашъяьча мероприятеша дикка лакхъяьй наьха ахчан доходаш. КПСС ЦК мартовски (1965 шу) Пленум хинначул тІехьагІа юртарчеи горoдерчеи наьха вахара боарам чІоагІа гаргагІорта баьлар. Цу дерригнe лакхдир халкъа эша товараш наха дукхагІа хоаттилга, хІаьта уж дукхагІа арахецара дукхагІа торонаш лаха а йийзар.

Белгалдаккха деза укх тІеххьарча шерашка промышленни товараш, хІаьта эггара хьалха барзкъаш, кога гІирс, холодильникаш, мебель, телевизораш, иштта кхыдола дуккхача хана леладу товараш дукхагІа хоатташ хилар. Промышленносто дукхагІа арахец уж, цхьабакъда царех цхьадараш хІанз а тоъац.

Докладчико белгалдаьккхар, парте Централни комитетои СССР Министрий Советои 1966 шера 30 декабре наха эша товараш дукхагІа арахецача моттигерча торонех махулла дукхагІа пайда эцарах лаьрхІа бола соцам тІаийца хилар. РСФСР халкъа боахаме пайда эца безаш йоккхий торонаш я. Новкъадале а, цхьайолча министерстваша, ведомстваша, моттигерча советски органаша боаггІача бесса теркам тІабахийтац халкъа эша товараш дукхагІа арахецара, бахача наха ду гІулакх тоадара. Цхьайолча областий, краяй, автономни республикай советски органаша хьалха санна керттера теркам тІаухийт товарни фондай централизованни поставкана, хІаьта дуккха товараш ца тоъилга моттигерча торонех дикагІа пайда эцарца дІадаккхара хІама а дац.

РСФСР Министрий Совето тІаийцай укх шера 840 млн. сома маьха халкъа эша товараш кхы тІа а арахецарах йола министерствайи ведомствайи предложенеш.

Дукха хьадех ейгача промышленноста предприятешкара. Укх тІеххьарча шерашка Российски Федераце яйгача промышленносто дикка дукхагІа арахийцад тайп-тайпара товараш. Цхьабакъда, тоъаш дац ийдархой дегІадаьхкача хьашташеи материальни торонашеи дІадеххача тайпара йоккха дикал йола товараш.

Оттадаь дехкараш толамца кхоачашдара, хІаьта укх гаргтарча шерашка наха эша дефицитни товараш дизза Іалашдара, кхы а сихагІча темпашца дегІакхувла еза производственни мощносташ. Укх шера Российски Федераце яйга промышленность дегІайоалаяра хьожадаьд 337 млн. сом, 1966 шера 312 млн. сомах пайда ийцача.

Дукха продукци хьакхачац вайга кердача предприятей проектни мощносташ сихха болх бе ца йолаялийтарах. Укх тІеххьарча шерашка болх бе йолаеннача яйгача промышленноста 19 йоккхийча предприятех 4 предприяте проектни мощносташ мара бизза болх бе йолаеннаяц.

Производства эффективность лакхъяра лоархІаме торо я йоах дІахо докладчика, ассортимент шеръяри, продукце дикал лаккхъяри. Товараш хаттарга хьежжа производство эргаяккха езилга предприятей кулгалхоша кхетадеш хилча, производство вІаштІехьъяккхара технологи тоаеш хилча, дикал бахьан тІагІертта къовсам лоаттабеш хилча, тІаккха продукце мах дика бу из дІайийераша.

Керда товараш хьалагалувцара болх беш итташ конструкторски бюрош я вайцига, барзкъийи кога кІирсеи цІеношш да, эзараш модельераш, конструктораш, художникаш ба. Цар тел кІадай, барзкъий, трикотажа, кога гІирса, кхыча изделей дика образецаш. Цхьабакъда, царех дуккха яраш шеррача производствана юкъеккхухьаш яц. Гучох, цун бахьан да, цхьабола кулгалхой къахьарча, шаьръенна яьннача производствацa дІа а Іема, сатем боаца вахари бехктокхами эшаш дола керда, прогрессивни хІамаш юкъейоалаь шоашта хало е ца ловш хилар. Паччахьалкхени халкъеи хьашташа дІадех арахецача продукце дикал бахьан долаш потребителa хьалхашка предприятейи цар коллективайи бехктокхам мамогта лакхбелга. Продукце дикалга чІоаггІа хьежа еза моттигерча Іаьдала органаш а. Цахаддаш къовсам лоаттабе беза брак ерашца, хІана аьлча цар зе ду паччахьалкхенней бахача наха.

Докладчика дІахо белгалдаьккхар, юртбоахама продукци дукхагІа йоаккхаргйолаш хиларца дувзаденна кхачани дулха-шурийи промышленностагара хьадехараш лакхлуш хилар.

ДІадахача шера республика кхачан промышленносто 102 процент кхоачашъяьй план, планал совгІа хьаьй 200 миллион сома маьха хІана яц аьнна йола продукци. Дикка шеръеннай кхачан продуктай ассортимент, лакхъеннай цар дикал. хІаьта бахача наха дІадехараш диззагІа кхоачашде а даьннад.

Цхьабакъда, кхачан промышленносто ерригача областашка, краяшка, автономни республикашка бац болх дика.

Ассортимент шеръяра производственни мощносташ тоъаш йоацача моттигашка уж дешаш къестаде деза керда гІирсаш хьаллара чотах къестадаь ца Іеш, болх беш йолча предприятешта реконструкци яра чотах а. Цу гІулакха областашта, краяшта, автономни республикашта мамогта новкъостал де деза РСФСР Госпланои кхачан промышленноста Министерствап.

Дикалеи ассортиментеи даькъе цІенхаштара хІамаш хьадех консерви промышленностагара. Соахка производства бІарчча план кхоачашъяьяле а, бахача наха чІоаггІа хоатташ дола сомий, закусочни, баьцадаарий консервай цхьадола тайпаш, мешa горошек, натуральни соккий дуккха тайпаш арахецара задани кхоачашъяьяц.

Дулхеи шурийи промышленноста керттера дош да хІанз арахецача продукце ассортимент шеръяри дикал лакхъяри. Дулха-шурий предприятешка мощностех пайда мишта эц хьажа а ца тоъаш йола дулхеи шурийн продукци дукхагІа арахецара диза даргдоацар де а деза моттигерча советски органаша. 1967 шера планах лаьрхІад 108 миллион сома маьха капитальни вложенеш дІаяхийта а 100 совгІа дулха-шурий предприятеш болх бе йолаялийта а. Цул совгІа, дуккха предприятеш хьалъергйолаши реконструкци ергйолаши я централизованни йоаццача финансироване чотах. Бокъонца лаьрхІача соахка 164 миллион сома кхоачашъяьча капиталовложенеи берригa боарам 225 миллион сом гаргга хургба. Пирсаш хьалдара программа геттара йоккха я. Дулха комбинаташ, холодильникаш, шурийи нахча йоахери заводаш хьалъяра балха денна тІахьожам лоаттабе беза РСФСР дулхеи шурийи Министерства, моттигерча Советий исполкомаша.

Парте Централни Комитетои СССР Министрий Советои шоай соцам тІа дІадийхад промышленноста дерригача доакъой предприятешка культурно - бытовойи цІагІарча боахамеи гІулакхашта эша товараш дукхагІа арахецилга.

РСФСР территоре тІа уж товараш хьадеш я союзни союзно-республиканскии министерствайи ведомствайи кара йола 4 эзар совгІа предприяти. Соахка 1965 шераца нийсейча 731 миллион сома маьха, е 13 процент дукхагІа хьа а даь, 6,5 миллиард совгІча сома маьха товараш арахийцад цар. Халкъо леладеча товарий производство дегІайоалаяра гІулакха йоккха инициатива хьахьувкхаш йола союзни союзно-республикански доалахьара дуккха предприятеш я республике.

Халкъо леладеча товарий производство дегІайоалаяра гІулакха доккха дакъа кхоач моттигерча Советий исполкомацка а. Уж шоай доаллахьа йолча промышленноста балха хьалхара юкъарчал доаццаш бехктокхаме хиларал совнагІа, шоай территореш тІарча союзни союзно-республикански доалахьарча предприятешта тІахьожам лоаттабе безаш а, товарий производство дегІакхувлара новкъостал де дезаш а, торонаш деха езаш а а. Цу даькъе теркалъе йоагІаш я болх баь яьннача шахташка мукъаяьннача административнии производственнии зданешка халкъо леладу товараш хьадергдола 11 предприяти йиллача Тульски областа кулгалхой инициатива. Халахете а, массанахьа йолаш яц из тайпа инициатива. Предприятей дуккхача кулгалхоша хІанз а бизза мах бац халкъо леладу товараш дукхагІа хьадара берригача лоархІама. шоллагІча даькъера лоархІ уж, хІаьта министерства лов из гІулакх.

А. М. Школьникова дІахо дувц цхьайолча союзни министерстваша правительства указанеш телхаеш хиларах, потребителашца дага а ца йоалаш, халкъо леладу товараш кІезигагІа арахецарал совнагІа, вІалла яра ца хецаш соца а ду уж.

Продукци дукхагІа арахецара нийсса цІенхаштта уйла тІаяхийта еза цун ассортимент шеръяраи дикал лакхъяраи. ХІанз а эсала лел изделей ассортимент кердайоахилгеи шеръелгеи, производствана юкъе кІезига кхухь керда кхометІа йола бытовой приборийи машиниийи конструкцеш.

Моттигерча промышленносте гулъяьй культурно-бытовойи боахамеи

(Йистедоалар 2-ча оагІо тІа).

СОВЕТСКИ САГА ДУХЬА

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССИ

(Йистедоалар, Доалур 1-ча оагIо тIа).

гIулакхашта лаьрхIа цхьадола лоархIамегIара товараш хьаду производство.

Моттигерча промышленноста предприятеша соахка 8,8 процент дукхагIа арахийцар продукци, планал совгIа хьадаьд 90 миллион сома маьха хIана дац аьнна дола товараш.

Цхьабакъда, моттигерча промышленноста балха юкъе хIанз а дукха да къоастаданза диса дешаш, эггара хьалха, геттара шортига лел моттигерча бедалеи промышленни предприятеи производства отходийи чотах арахецача продукце ассортимент шеръяра темпаш.

Моттигерча промышленноста изделей ассортимент керттерча даькъе централизованни фондий чотах шеръяра моттигерча Советий исполкомаша уйла харцахьа тIаерзаяр бахьан долаш дуккхача областашка кIезигьеннай боахама гIулакхашта эша кагегIдсла товараш хьаду производство, хIаьта мах бу организацеш уж республика кхыча районашкара тIаккхахьанза ца йоалаш я.

Укх тIеххьарча шерашка лаьгIъялийтай художественни промыслаш дегIакхувлара еш хинна уйла, хIаьта из бахьан долаш цар цхьадола тайпаш ара ца хецаш соцадаьд. Моттигерча советски органий кулгалхой цу гIулакха юкъегIорта а дуккхача художественни промыслай хинна сийле сихагIа юхаметтаоттае а еза. Моттигерча органашта мамогга новкъостал де деза РСФСР Госпланой моттигерча промышленноста Министерствай.

Моттигерча промышленноста чIоагIа лоархIаме декхар да арахецача продукце дикал лакхъяр. Халкъо леладу товараш дукхагIа хьадара даькъе партеи правительствай чакхдоахача гIулакхий системана юкъе доккха дакъа лаца деза моттигерча промышленносто.

Докладчика дIахо дувц бахача наха деш дола бытовой гIулакхаш дIахо тоаданза, бытовой гIулакхаш деча предприятей сеть дегIайоалаелга Iалашданза дарг ца хиларах, къаьстта а юрташка.

Соахка планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа яьннай республикера дуккха предприятеш. Ерригача общественни производства ,эффективность лакхъяра парте дIаболабаьча наькъо юкъхьанцара дика результаташ еннай халкъа эша продукци хьаеча доакъошка а.

Бахача наха деш дола торгови гIулакхаш тоадар советски халкъа хьал-торо лакхъяра ерригача программах дIакъоастаде йиш йоаца дакъа да. Российски Федераце товарооборот укх шерре а 70 миллиард сомал тIехъяргьл. Цун маIан да, цхьана лаьрхIача 1956-чен 1957-чен шерашка дехка хиннараш миссел товараш бахача нахага дохкарIхилар. ВIаши нийсъеча цу даннеша бокъонца бакъду укх тIеххьарча шерашка вай советски халкъа материальни хьал-торон боарам дикка лакхбенна хилар.

Дуккхача моттигашка, белгалдаькхар дIахо докладчика, баха нах товарашца Iалашбелга хIанз а юкъахдоах, базашка шортта уж долаш доллашехьа а. Из вIалла а магийта мегаргдолаш гIулакх дац, хIаьта цунах бола бехк, эггара хьалхарча аргIанна, товараш шоай ханнахьа тикашка дIа ца кхухьачеи хиланза яргйоацача боараме запасаш ца ечеи торгови организацей ба. Цу тайпарча гIулакхашца ходдамболлаш къовсам лоаттабе беза РСФСР торговле Министерствай Респотребсоюзой. Дицле мегаргдац, торгови предприятеша деча гIулакхех хIара денна пайда эцаш миллионаш нах хилар а парна тоам хулга дуккхача хьале цар дIадехараш кхоачашдарахи деча гIулакха культурахи тийша хилар а.

Шеко яц, советски наьха материальни хьал-торо лакхъеча, чуIеча моттигийи культурно-бытовойи хьалаш тоадечеи керттера фактор партеи правительствай оттаяь, бIарччача паччахьалкхеи мероприятеш хиларах. Уж Iалашбу паччахьалкхеи бюджета средствашца, общественни производства суммарни продуктаца. Цхьабакъда, мах бах варгвоацаш боккха ба цу даькъера къахьегамхой депутатий моттигерча Советий лоархIам. Iалаьмате дукха хIамаш да Советаша моттигерча боахама, гIишлошъяра кхетамца кулгалдарах, торговии бытовойи предприятей болх вIаштIехьбахарах тийша.

Боахами культуреи дегIакхувлара даькъе РСФСР Конституце а автономни республикай конституцеша а енна йоккхий полномочеш йолаш я Советаш. Укх тIеххьарча хана цу дешашкара моттигерча Советий бокъонаш дикка шеръяьй. Къестаде царга дIаденнад хьалхагIа лакхе латтача паччахьалкхеи органий компетенцех хинна дуккха дешаш. Цу доллача хIамаша керда декхараш тIадожаду моттигерча Советашта, лакхбу цар бехктокхам, эггара хьалха, бахача наха гIулакх дара, парна эшараши цар дIадехараши кхоачашдара дешашка.

Пренешка эггара хьалха къамаьл дир КПСС МГК секретара депутата **Р. Ф. Дементьевас.** Халкъо леладу товараш дукхагIа хьадарахи цар дикал лакхъярахи дола дош укх сессе дувца оттадар, аьлар цо, халкъа хьал-торо лакхъяра хьакъехьа партеи правительствай даим йоакхо еш хилар бокъонца бакъдеш да.

Нов. Дементьевас хоам бир, столица промышленни производства бIарччача боарама юкъера доккха дакъа халкъо леладеча товараша дIалоацаш хиларах. Семилетка шерашка городе дикка шеръеннай мебель юи хIамаш тегареи промышленность. Телевизораш шозза дукхагIа хьаю, холодильникаш — 1,8-зза, барзкъаш дутта машинаш — 3-зза. ХIаьта а, бахача наха хоатташ дола дуккха промышленни товараш хIанз а кхоачамбалла хулаш дац.

Бахача наха эша товараш деш 212 предприяти я Куйбышевски областе, хоам бир ше къамаьл деш областной Совета исполкома председателa депутата **В. И. Воротникова.** Дуккхача предприятешка из производство алсамйоах производственни мощностех пайда дикагIа эцара чотах.

Цунца цхьана цхьадола доакъош кIезига дегIадоаладаьд укхаза. Нов. Воротникова РСФСР Министрий Советагара дийхар Куйбышевски областе укх гаргтарча шерашка цхьайола кога гIирса, трикотажни, мебельни фабрикаш хьалъярах долча дешага хьожилга.

Хозеи товши дола барзкъа дийха хила беза советски кхалнах — къахьегараши хIама хьакхоллараши. Цун йоакхо еш дар «Большевичка» яхача ленинградски объединене швея-мотористка депутата **Н. А. Комоловас** даь къамаьл. Цо дийцар ший подругаша болх мишта бу, Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара сийна социалистически яхь яьржа хиларах, къоастаданза дисача дешаех.

Нов. Комоловайна хетачох, хIамаш тегара производства керттерча проблемаех цаI балха кулгаш тоъаш ца хилар да. Из къоастаяра алхха цаI мара боаца никъ лоархI оратора къахьегама овсарле лакхъяр.

Кхалнахаи йиIигаштеи полтош арахецаш йолча «Большевичка» коллективо лаьрхIад арахецаш йолча изделей 80 процент юбилейни шера Дай-мехкарчеи дунеи тIарчеи дикагIа йолча образеций боарамга дIакхоачае. Товарий ассортимент тоаелгеи цар дикал лакхъелгеи, депутата аьннача тайпара, духхьал «смежникех» тийша да.

Iуйрийнарча заседане пренешка къамаьлаш дир иштта КПСС Свердловски обкома шоллагIча секретара депутата **Я. П. Рябовеи** Мособлисполкома председателa хьалхарча заместителa депутата **В. П. Прохоровеи.**

Цул тIехьагIа Iоеш РСФСР Конституцега хьежжа а РСФСР Лакхехьара Совет хьажийта правительство вIашагIйоллара дола дош оттадаь хиларца дувзаденна а Российски Федераце Министрий Совето ший декхараш чакхдаьннарг а лоархIаш, полномочеш РСФСР Лакхехьарча Совета хьалхашка Iойохкаш хилара хьакъехьа РСФСР Лакхехьарча Совета Председателa цIерагIа Российски Федераце Министрий Совета Председателa депутата Г. И. Воронова енна заявлени.

Къамаьл де дош лу КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара депутата **М. А. Сусловна.** Цо предложени лу РСФСР Министрий Совета Председателa заявлени тIаэца а республика Министрий Совето бaь болх къоабалбе а. КПСС ЦК-ас тIадиллах М. А. Суслова сессе хьажийта предложени лу Геннадий Иванович Воронов юха а РСФСР Министрий Совета Председателалла хьожаве.

Депутаташа массава раьза а волаш тIаэц РСФСР Министрий Совето бaь болх къоабалбеш бола сопам. Соцам тIа иштта йоах:

«РСФСР Министрий Совета Председателалла Воронов Геннадий Иванович а хьожаволва. РСФСР правительства состава хьакъехьара предложенеш РСФСР Лакхехьарча Совете хьачулулга цунна тIа а дуллалда». РСФСР Министрий Совета тIадиллад РСФСР правительства керда состав вIашагIйоллалца йолча хана ший декхараш цо дIахо а кхоачашделга.

* * *

Сайрийнарча заседане дIахо а пренеш хилар РСФСР Министрий Совета Председателa хьалхарча заместителa депутата А. М. Школьникова докладах лаьца.

Правительствени ложашка—новкъостий **Г. И. Воронов, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, И. В. Капитонов, М. С. Соломенцев.**

Бахача наха товараш хьалара производство дегIакхувлара даькъера проблемаши кхоачашданза диса декхараши дувц и, уж изделеш арахецара планаш увттаелга тоадарцеи цар дикал лакхъярцеи ювзаенна хьаьда предложенеш тийлар депутаташа. Ораторашa анализ йора планаш увттаеча органий гIулакхашта, критика йора халкъо леладу товараш кийчделга вIаштIехьдаккхара массаза а кхоачамхилал уйла тIайохийташ йоацача цхьайолча министерствашта, моттигерча Советашта.

Депутаташа даьча къамаьлашка белгалдоахар, Российски Федераце къахьегамхой ерригача советски халкъаца цхьана Советски паччахьалкхеи 50 шу дизар чIоагIгIа дездеш белгалдаккха кийчлуш хилар, сийлахьча юбилея сийна шоаш тIа ийца социалистически декхараш кхоачашдар дукха цар къовсам лоаттабеш хилар.

Докладах лаьца еча пренешка сайрийнарча заседане къамаьлаш дир депутаташа: **М. И. Валентовича** — Новосибирски областa Бердски электромеханически завода директора, **Т. С. Сушкова** — Владимирски областa къахьегамхой депутатий Совета исполкома председателa, **И. Т. Марченкос** — РСФСР моттигерча промышленноста министра, **И. Ф. Клепикова** — КПСС Хабаровски крайкома шоллагIча секретара, **З. И. Перевозчиковас** — Кировски областa «Белка» яхача Слободской бекхий фабрика болхлочо, **М. К. Фоменкос** — КПСС Ростовски обкома шоллагIча секретара, **Г. Л. Камаева** — Тульски областa къахьегамхой депутатий Совета исполкома председателa.

12 апреле болх дIахо бергба РСФСР Лакхехьарча Совета сессе.

(ТАСС).

Ший болх дика бовзаш а хьинаре къахьегаш а ва химкомбината контрольно - измерительни приборий цеха ворхIалгIа разряд йола слесарь Левченко Иван.

СУРТА ТIА: слесарь И. Левченко приборага хьожаш ва.

И. Плиева сурт.

ТАДЖИКИСТАН ЮБИЛЕЙГА КИЙЧЛУШ Я

Советски Iаьдала 50 шу дузача денна кийчо еш лакхара декхараш тIаийцад Таджикистана къахьегамхоша. Продукции дукхагIа йола лоархIамера изделеши арахецара шера план 26-ча декабре кхоачашъера лаьрхIад промышленни коллективаша. Шера заданеш дикка лакхъелга тIаийцах моттигерча, ягача, дулха, шурий, кхачан промышленноста доакъоша а.

Мехкдаьтта лохаши доаккхаши бурув деттара шера план 25-ча декабре кхоачашъелга; бос болча металлий запасаш тIаеттаилара план ханал хьалха кхоачашъяр Iалашделга; гIишлой материалаш йоахка 7 моттиги «Комсомольское» яха газ йоалла моттиги промышленностага дIалулга, хIаьта Октябра юбилей тIакхоачаш — Явански химически комбината лаьрхIа бедал йоалла моттиг дIалулга — иштта да республика геологаша тIаийца декхараш.

Йоккхий планаш я гIишлошъерий а. 232,5 миллион сома маьха керттера фондаш йистеяха а 320,6 эзар квадратни метр наха чуIе цIенош хьалде а лаьрхIад цар. Дешара шу доладуча хана яь йистейоахаргья 9.100 моттиг йола школаш, хьалдергда политехнически института цIенош. Хьелларгья итташ керда берий бешамаши яслеши. ГIишлошъераша къаьстта теркам тIабохийт Нурекски ГЭС хьалъяра. Юбилей тIакхоачаш укхаза кхоачашъергья 11 бетта план.

Таджикистана керттерча ганзех цаI — боамби. Юбилейни шера лаьтттанца къахьегараша соцам баьб 630 эзар тонн боамби хьабаккха а паччахьалкхенга бохка а — планал 50 эзар тонн дукхагIа ба из. Боамби кийчбара план 7-ча ноябре кхоачашъе лаьрхIад. Цу культурах 130 эзар тонн машинашца чуэцаргья. Иштта ханал хьалха кхоачашъе лаьрхIад еррига кхыйола лаьттахи хьайбашкареи йоала продукташ кийчъяра планаш а: ялат, баьцалаараш, комсаш, цитрусови, дулх, шура, тха, элтараш...

Юбилея сийна йолча яхьа юкъебахаб транспортникаш, торговле, наха бытовой гIулакхаш лоаттадара, коммунальни боахама болхлой.

(ТАСС корр.).

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ХЬАЛХАРЧА МУГIАРАШКА

Тха колхоза партийни организацена чуйоагIа йиъ цехови партийни организаци. Цига болх беш я бархI партийни группа.

Партийни группа — вай парте эггара лохера звено я. Цун бехктокхам тIабуж хIара коммунист шийна тIадилла декхар толамца кхоачашдеш хилара, шийгара даим хьокхам гойташ а болх дика вIаштIехьбаккха ховш а из хилара. Из чIоагIа лоархIаме да, хIана аьлча коммунистех дукхагIбараш материальни вуза хьалеча къахьегаш ба. Тха колхозе цIи хеза ба коммунисташ трактористаш: А. Моисеев, Я. Надейкин, А. Чежников, жа Iуй Ш. Бегян, А. Науменко, комбайнераш: В. Крапивин, Ю. Пожаров, баьцалааран лелаеча къахьегаш бола Т. Петнова, Н. Коломиец, С. Гусев, Е. Бубликова.

Шоай болх дика вIаштIехьбаьккхаб № 1 йолча шурий-товарни бригада (партгруппорг М. Борисов), хьакхарч лелаеча ферма (партгруппорг А. Корниенко) партийни группаша. Укхаза хан-ханнахьа хул партийни собранеш. Цига дувц производства а партийно - политически болх тоабара а дешаш. Укхаза коммунисташ шоайла дагабувл хьалхашка латта декхараш лерттIа кхоачашдара дийза дардоацача, хIара коммуниста авангардни лоархIам лакхбара дешашта. Партийни группаша администрацеца цхьана итоташ ю социалистически декхараш кхоачашдара, гучадаьнна кхоачамбоацараш дIадахара хоадам бола наькъаш лех.

Социалистически яхьа итогаш шерра дIайовзийтарах дикка пайда боал, шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара колхозхой хьинар айду. Иштта масала, № 1 йолча шурий - товарни ферма дукхагIболча доярхаша шура дукхагIа йоаккх, къаьстта доярхаша В. Гребенченко, Л. Максимова, Т. Гордиенко. Хьакхарч лелаераш дикагIа къахьега баьннаб. Царна юкъе ба дикача гIулакхашца шоай цIи дIахазийта Н. Морозова, А. Подосини, Н. Куринова. Шоай болх тоабара дукха хIамаш карагIдаьннад жа товарни ферма коммунисташта А. Бугаевна, А. Науменкана. Шоай нормаш тIехкхоачашъеш хьабоагIа токарь П. Шальнов, трактористаш А. Моисееви Я. Надейкини, баьцалаараш лелалеча звеной кулгалхой Т. Петажева, В. Шевцова, царна коммунистически къахьегама ударникий цIи еннай.

Хьайбай боахаме къахьегача коммунистех дукха дувца йиш я. Царех дукхагIбараша шоашта улув къахьегарашта шоашкара хьокхам тел, хьаьнала къахьег,моллагIа тIадилла декхар боккхача бехктокхамца кхоачашлу. № 2 йолча шурий-товарни ферма коллективо укх шера паччахьалкхенга дехкад 218 центнер дулх, шера тIаийцача декхарел совгIа да из.

Партийни группаша дукха теркам тIабохийт агитационно - массови болх тоабара, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара, Октябра 50 шу дизара сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара уж оарцагIбоах. Агитатораша Локтева, А. Бугаева, М. Забурувнова, А. Корниенко, А. Дородновас, кхычар колхозхошта даим газеташ деш, тайп-тайпарча темаех беседаш ю. ХIаьта уж даим айхха ювз колхова хьалхашка латтача декхарашца. ТIехьабусарашта йовзийт производства хьалха латтарий опыт, из караерзаяра iе деларaш белгалдоах. Иштта, масала, дикагIа къахьега баьлар Х. Торнева, Л. Максимова, А. Диденко. ХIаьта цу тайпара масалаш дукха доаладе йиш яр.

ХIанз бIаьсти ший бокъонашка яьннай. Колхозе шерра дIададеннад бIаьстан балхаш. Эггара хьалха уж чакхдаха арабаьлар механизатораш коммунисташ. Тракториста Князева Петра ший прицепщикаца Агалиев Дмитреца, масала, хIара денна тIоалал дIакъовл 50 гектар йолча майдан тIа, хIаьта норма 30 гектар я. ШоллагIча тракторни бригаде тIехлика къахьегаш ва тракторист Зеленчук Василий.

БIаьстан балхаш дIадоладалехьа йийла партийни собране йир оаха. Цига бар колхоза берригa механизатораш. Укхаза уж дагабаьлар кхай культураш дикагIа дIа мишта ювргья, советски паччахьалкхен юбилейна сийленца накъадахара де дезараш мишта кхоачашдергда. Механизаторашеи кхаш леладерашеи лакха социалистически декхараш тIаийпар.

Оаха хIаране дика кхетадеш да коммуниста цIи лелаер дукхагIа бехктокхаме волга. Коммуниста карагIдаьнначо хьахьокхаргда цо из цIи мишта лелаю. Цудухьа тха партийни организаце денна теркам тIаухийт хIара коммунист шийна тIадилла декхар дика кхоачашдеш хилийтара.

А. МОИСЕЕВ.

Сунженски района «Победа» яхача колхоза парткома секретарь.

ПАЙДА ГУШ БА

Ер шоллагIа шу да Наьсарен «Электроинструмент» яхача заводе къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара балхаш деш латта. Из дош дувцаш дукха совещанеш, конференцеш, партийни собранеш хилар заводе. Атта коравоагIаргвац хIанз цу балха юкъе дакъа ца лоацаш саг.

Соахка хIара болхлочунна елар лаьрхIа оттаяь анкета. Производства гIулакхех лаьца цу тIа оттадаьча тайп - тайпарча хаттарашта шийна хетар дувцаш жоп делар хIаране. Цхьан кIирагIа болхлоша елар 600-нел совгIа предложени. Царна юкъе лоархIамегIа йола 350 хьакъоастайир лаьрхIа вIашагIъеллача совето. Уж ларде а лаьца оттайир 1966—67-ча шерашта къахьегам-Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара организационно - технически мероприятей план. Цу тIа белгалъяьхай керттерчеи оборотни фондах пайда дикагIа эцара, продукце дикал лакхъяра, автоматизацеи механизацеи яра, балха хьалаш тоа а деш къахьегама овсарле лакхъяра мероприятеш. Кхы а дукха мероприятеш я заводе чакхъяха лерхIаш.

НОТ-а планаш балха юкъеяхьар комплексно дIахьу заводе. ХIанз къонача коммуниста Зурабов Ахьмада кулгалдеча сборочни цехе электроинструмент вIашагIъеххача йиъ конвейера монтаж еш латт, арахецача машинашта испытани яра комплексно-механизированни стендаш яьй; йолаш я баракъаш леладе моттиг, буфет, хIама даа цIа, цIе уголок. 60 процентал дукхагIа долча сборочни балхашта механизаци яьй. Машиний дикалга хьежжа операци чакхъьлнначул тIехьагIа бу баьча балха мах.

Дерригa балхаш даь даьннадеце а хозьеннай цех. ВIаший товш дола басараш хьекхад ийна, пенашта. ДукхагIа яхаш а пайданегIа а йола люминисцентни лампаш ехкай, дикка сийрдаьннай цех. Ерригa мероприятеш чакхъяьхачул тIехьагIа вIалла йовзаргйоацача яргья из. Йиъ конвейер тIа нийсача мугIарагIа кIай халаташ а дувхаш багIаргба болхлой.

Октябра юбилей тIакхоачаш НОТ-а балхаш чакхдаха лерхI къахьегамхоша сборочни, литейно - прессови цехашка. Цу цехий коллективаша къовсам лоаттабу Октябра 50 шу яха сийлен цIи яккхара, хIаьта из лургья социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхача коллективана.

Ах шу гаргга ха я завода коллектива кIирагIа шиъ салоIа ди а долаш болх бу. Ала дева, берригa нах цу гIулакха чIоагIа раьза хилар. хIаьта иштта боккха пайда баьннаб цох производствана а. ВIалла ца хиннача тайпара ритмично бу заводо болх. тIехкхоачашъяьй квартала задани. ТIехкхоачашдаьд завода коллективо иштта дерригa технико - экономически хьокхамаш. Из керттерча даькъе къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхарах даьнна беркат да. Балха юкъейихьача духхьала механически цехе шестеренкаш яра комплексно - механизированни участка йиллар, инструментальни цехе инструмента централизованни алмазни заточка яра мероприятех 30 эзар сом пайда хилар. НОТ-а мероприятеш балха юкъеяхьарга дIадоар сихха юхаметтаоттадар, дикка пайдане а лерхIаш заводе соцам баьб шоай чотах а Госбанкера кредиташ эцаш а уж мероприятеш кхы а дукхагIа балха юкъекхахьа.

Шенхаштта кийчо еш я хIанз заводе июль бетта деиз планированеи экономически стимулированеи кердача хьалашка болх бара. Оттаяь йистеьннараш лархIа мегаргья цехерча хозрасчетах, отделех лаьца йола положенеш, кердача хьалашка болхлошта, гIулакхерча наха премирования ярах йола положени. Заводе вIашагIъеллай производство Iилман ларда тIа вIаштIехьъяккхараи цун кулгалдараи отдел. Цу отдело бергба къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара берригa болх.

Б. ГАГИЕВ.

КЕРДА ОБЩЕСТВО ХЬАЛЪЕЧАРА КЪАМИЙ

Тайп-тайпара дукхa а къамаш дахача мехка котъялар Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци. Россе баьхача берригача наха алхха 43 процент гаргга мара бацар эрсий. Цу тIа а экономически а культурни а берригa мохк тIехьабиса хиларца цхьана Къилбаседа, СибарегIен, Средни Азе, Казахстана къамаш дахача юстарча моттигашка, массанахьа хIана яц аьнна, оалал деш яр патриархальни капитализм отталехьара отношенеш.

Цу тайпарча хьало тIехдаьнна чоалхане а хала а декхар оттадора партенеи болхлой классанеи хьалхашка: экономически, социальни, культурни дегIадахкара даькъе чIоагIгIа цхьан боараме доацача тайп-тайпарча къамий дуккха къахьегамхой юкъарча, социализм бахьанце лоаттабеча къовсама юкъсозара наькъаши средствашиi лохилга. Из декхар дика камаьхал а йоалаш кхоачашдара гIойле йоалар къамий деша хьакъехьа массе оагIорахьара кийчъяь марксистско-ленински теории парте программеи йолаш хиларах. Советски Iаьдало кхайка а дир, гIулакхаца дIачакх а даьккхар дерригача къамашта, доккхийчарна а кагийчарна а, паргIатои цхьатарра нийса бокъои лулга, Iалашйир царна къамий самоопределенена йола бокъо, дIакъастараи шоай лоIамера паччахьалкхенаш хьаяраи дIатIа а кхоачаш. Цунца кхоачаш хинна чакхдаьлар къамий деша хьакъехьара парте программо кхайкадаь керттера гIулакх. Белгалдаьккхача хьехаме хургда Советски Iаьдала хьалхарча шерашка партена юкъе гIайгIа-теоретикаш хинна хилар. Пролетарната диктатура йолча хьалашка цхьанна лоархIаме а доацаш дIадоал къамий хьакъехьара дош, аьнна хетар царна. Из бахьан а оттадаь 1919-ча шера парте VIII съезде къамий деша хьакъехьара пункт Программа тIара дIаяккха, яхаш, тIагIертадеш вар Пятаков. Цхьаккха къамаш эшаш дац, йоахар цо, эшар алхха берригa пролетареш вIашагIтохилга да.

В. И. Ленина мадарра гучадаькхар из аьрдехьара чугIортар. Дуккхача къамашта низ - Iоткъам тIалаьттача мехка хьахиннача Советски республико къаьгга дIакхайкаде деза шоай лоIаме хилара йола цу къамий бокъо ше лоархIилга, бокъонца цхьатарра нийса бокъо хилийтара новкъостал даь ца Iеш, цар метташ, культураш дегIайоалаяра а ше новкъостал дергдолга. Иштта из дича мара дIадоаккхалургдацар цхьа къамаш вокх къамех ца тешилга, IалашдулургдацарСоветий Iаьдал чIоагIдараи социализм котьяккхараи тIехьа лоаттабеча къовсаме уж шоаш раьза а хинна вIашагIкхетилга.

1922-ча шера, Советски Социалистически Республикай Союз хьаяра хьакъехьара дош къоастадеча хана, В. И. Ленина юха а кертагIъяьхар къаман низ-Iоткъам тIалаьттача халкъашца лелаеча гIулакхашта партеи паччахьалкхени политика хьакъехьара лоархIамера положенеш. Цо белгалдаьккхар национализмаца лоаттабеча къовсаме дош абстрактни увттадарах лоралуш хила дезилга, кхычарна низ-Iоткъам лоаттабаьча къаман национализми шоашта низ-Iоткъам тIалаьттача къамий национализми цхьатарра ца лоархIаш къестае езилга.

«Доккхача» къаман оагIонгахьара интернационализм латт ше кагийча къамашца лелаеча гIулакхашца а царна ше еча уступкашца а исторически хьалха дIаяхача хана царна лоаттадаь бохамаши хинна дегабуамаши дIадоахилгах. Пролетарски классови барт цхьоагIо дегIайоагIилгеи чIоагIлулгеи, белгалдаьхад В. И. Ленина, къаманца хоарцо лелаяро миссел чIоагIа цхьанна хIамо а юхатохац, «нийсхо лелаяри, кхыметтел вIалла дага а доацаш, ца ховш из даьдале а, кхыметтел бегашта из даьдале а, из нийсхо толхаяри миссел, из нийсхо шоай новкъосташа пролетареша толхаяр миссел къамех болча «бохам тIалаьттача наха» дегага кхоачаш кхы цхьаккхе а хIама дац» (Сочиненей бизза гуллам, т. 45, оагI. 360).

Ленински хьехамаш тIара лоарзагIа а ца йоалаш, парте теркалдора халкъий специфически, къаьстта ший тайпара хьашташ, СССР берригача къахьегамхой юкъарча хьашташца уж цхьана тар а долийташ. Ленински къаман политика лоархIамера цхьа дакъа дар великодержавни шовинизмах юхедисача гIулакхашта духьала а, хIаьта иштта, цар къаман белгалонашка хьежжа, халкъаш вIашагIкъоасталара тIакхувш йолча моттигерча национализмана духьала а цIаккха тоам хургбоаца лира къовсам лоаттабелга. ЦIаккха а лоарзагIа ца йоалийташ из политика дIакхахьар бахьан долаш парте ка яьлар СССР халкъаш, вошал дола цхьа дезал а баь, шоайла кхотале.

Iалаьмате боккха лоархIам болаш хилар экономически а культурни а дегIаяхкара даькъе дуккха а лохегIарча лагIа тIа хиннача къамий республикашта, краяшта, областашта эрсий, украински, иштта кхыча халкъаша массе оагIорахьа даь гIо-новкъостал. Хьалха Россе къамаш дахаш хиннача юстарча моттигашка бахача къахьегамхошта, цар шоай паччахьалкхе, экономика дегIайоалаяра, болхлойи технически специалистийи къамий кадраш хьахилийтара новкъостал дир вошал долча халкъаша. Шоаш тIехьалиса хилар дIадаьккхад СССР-е дахача массе къамо, шоайцига хьаьнй дикка дегIаена социалистически индустри, хьабаьб чIоаггIа механизированни социалистически юрта боахам, гIортаьнна толамаш даьхад культуреи Iилмеи дегIадоаладара даькъе.

Казахстанеи Средни Азе республикашкеи вена хиннача США паччахьалкхен деятело А. Гарримана белгалдаьккхар уж сихха дегIадахкарах йоккха влияни хургья кхыча халкъашта а, аьнна. «Шерра-шера, — яздаьд цо, — Iалаьмате йоккхача дунен халкъашта юкъерча аэропорте Ташкенте гIолла эзараш визитераш ух Къулбехьен - Малхбоален Азе мехкашкара, уж дIакхувл геттара йоккхийча хьокхамерча коллективни фермашка, царга дIахьувкх цIенъенна хорш дIаяьнна юрташ, батикашкара яьнна йоккхийча юртбоахама машинашка кхоачаш, долла хIама хьаду йоккхий фабрикаш, хIаьта школаш, университеташ, госпиталаш, оперни театраш-м дувца а сенна дуьи. Шоай мехкаш дегIадоалалар-па хьаштдолча берригнешка а из долла хIама дIахьувкхаш йолча Къулбехьен - Малхбоален Азе мехкашкарча компартей каракхоача чIоаггIа нах тешабеш дола герз да уж карагIдаьнна хIамаш».

Пролетарски интернационализма принципаш чакхъяхара дарда тIа СССР-е хьа а хиннад, дегIа а даьккад керда социалистически къамаш. Капитализм йолча хача из хулача тайпара, къамашта юкъера цIур совбаккхарга, кхычарех хьалаи ше тIех лоархIаши къамаш хиларга гIолла доацаш, уж шоайла гаргаозара, вIаши гIо-новкъостал дара, доттагIал лелалара паькъапа хул уж дегIадоагIилга. Эрсе, украинец, белорусс, гурже, азербайджанец, таджик, казах, латыш, эстонец, моллаванин—СССР-е дахача моллагIча къаман викал а цунца цхьана советски гражданин а ва. Цунна ший къам дезар, ший къаман республика езар вIалла хада йиш йолаш дац цунна Советски Союз езарах.

СССР дегIаахара опыто, аьннал Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара кийчо ярах болча КПСС ЦК, соцам тIа, «бIаьшерашка ца къоасталуш лаьтта къамий дош къоасталара дола социализма маIани лоархIами хьабелла, пролетарски интернационализма идеяш практике котьялар шийна чулоац».

II

Тайп - тайпарча экономически районашка производительни низаш сихха дегIаахаро, промышленни керда центраш хьахиларо, Iалама ганзаш кораярои царна разработка ярои — цу дерригнеша алсамдоаккх бахархой дIа-хьа ухилга, новкъостал ду СССР халкъаша шоайла вIаши леладу гIулакхаш шердара.

КПСС Программа тIа белгалдаькхад коммунизм хьалъяра процессе тIа-тIа интенсивнегIа хул къамашта юкъе материальнии духовнии ганзаш цар шоайла дIа-хьа телга, аьнна, алсамдоал хIара республико юкъарча гIулакха шийгара луш дола беркат, аьнна. Классашта юкъера башхалонаш дIаяларои коммунистически отношенеш дегIаахарои сихдергда къамаш социальни цхьан тайпара хулга, тIадугаргда СССР къамий культура, морала, быта юкъара коммунистически белгалонаш дегIаахарга.

Къаман политика коммунизм хьалъеча юкъарча декхарий къоастам беча хана парте теркалду къамий башхалонаш дIаялар, къаьстта а меттай башхалонаш—из классови башхалонаш дIаяларал дуккха а дукхагIа йIаьхлургйолаш процесс хилар. Къамий башхалонаш, хьагучох, дIа ца йоалаш дикка йIаьхлургья, кхыметтел коммунизма лакхегIарча фазах а. Цудухьа интернационализма принципаш халкъий къаман хьаштаща нийса тарйолийтилга дIахо йолача хана а партеи паччахьалкхени керттерчарех цхьа декхар а долаш дусаш да.

Экономически даькъе из да советски республикай боахам массе оагIорахьа дегIабоалабелга, производство пайданагIа хургйолча тайпара дIанийсъелга, Iаламан ганзашта плана боаррамагIа разработка елга, республикашта юкъе социалистически къахьегам бекъара гIулакх тоаделга, цар къахьегама гIулакхаш вIашагIтохилгеи дечоа шоайла барта хулгеи, ерригача паччахьалкхен хьашташи хIара республика хьашташи нийса тарделга.

1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера плана хьакъехьарча КПСС XXIII съезда Директиваштa юкъедихьа да производительни низаш дIа-са нийсдара гIулакх кхы дIахо а тоаделга, союзни республикайи экономически районийи боахамаш комплексни дегIадоаладелгеи царна специализаци елгеи, территориальни планировани халкъа боахама доал дара отраслеви принципаца нийса тарйолийтилга. Царна юкъе шоайла айхха бувзамаш хиларах тийша да экономика дегIайоалаера даькъера ерригача союзни республикай толамаш. Коммунизм хьалъяра хьашташна вIалла тардала йиш йолаш дац местничество, шийший къам тIех хетилга.

Политически даькъе дуккха къамаш юкъедоагIа социалистически паччахьалкхе—вай мехкарча халкъий машарерча къахьегама цIаккха а йохаргйоаца чIоагIале — мамогга чIоагIъяра никъ лелабу парте. Цунца цхьана Советски мехкарча халкъий къамий паччахьалкхела ерригача формаех пайда эцараи — уж формаш тоаяраи тIакхувш я парти. Коммунизм хьалъяра болх лелача хана къамий шоайларча отношеней дерригa дешаш пролетарски интернационализма позицеш тIара къестале деза — иштта да вай парте программии дIадехар. Къамий башхалонаш е теркал

«СЕРДАЛО»

2-гIа оагI, 13 апрель, 1967 шу.

МИШТА КХОАЧАШДУ ЮБИЛЕЙНИ ШЕРАРА ДЕКХАРАШ?

ДОШ ДЕННАДАЛЕ — КХОАЧАШДЕ

Юбилейни шера диълагIа дакъа дIадаьннад. Советски паччахьалкхен шоваткъеи итт шу дизара баха боаггIача тайпара накъабаха лоьш болча республика хьайбаш лeладераша кIезига хьинари низи тIабахийтабац 1967 шера хьалхарча квартала план меттел, тIанйца социалистически декхараш а кхоачашдара.

Юртбоахама продукташ кийчъяра планаш толаме кхоачашъяро (дулха 131 процент, шурий 110 процент, фуий 109 процент) торо хилийтай хьалхарча ах шера паччахьалкхен план-заказ кхоачашдара эша хьалаш Iалашде.

Соахкарчул дукхагIа кийчдаьд дулх — 20 процент, шура — 7 процент, фуаш — 9 процент. Соахка кхаь бетта дехкачул дукхагIа дехкад паччахьалкхенга укх шера хьалхарча квартале дулх — 1079 тонн, шура — 908 тонн, фуаш 1 миллиони 58 эзари.

Из долла хIама гIадвугаши дикеи да, цхьабакъда, хьайбаш лeладерий толамашта юкъе кхоачамбоацараш долаш моттигаш я Советски районе, белггала аьлча, «Скотооткорм» яхача треста «Альпийский» совхозе. Дулх кийчдара план 50 процент кхоачашъяьй цу районо. План йиэза кхоачашъяра эша 55 тонн дIа ца луш йисай укх массехк шера вIаштта район тIехьашка тетташ хьайоагIача «Автуринский» совхозо дулх тIаккхетийтара план кхоачаш ца яр бахьан долаш. Советски района колхозаша 105 процент кхоачашъяьй дулх кийчдара план.

Дулх кийчдара план совхозаш бахьан долаш кхоачаш ца еш йисай Шаьла районе. 110 тонн дулх тIадисад царна. Колхозаша 185 процент кхоачашъяьй план. Шаьла район бIарчча хьайицача дулх кийчдара план кхоачаш ца еш йисай 7 тонн эшаш, хIаьта план кхоачашъяра процент 98 хилар.

Нагахь санна цу шин районе дулх кийчдара план а кхьметтел кхоачаш ца яь хилча, социалистически декхараш кхоачашделга хьехаде а мича деза.

Дагалохийтаргда вай, Советски района юрта боахама къахьегамхоша 1967 шера планал совгIа паччахьалкхенга 23 тонн дулх дохка аьнна декхар тIанйца а хIаьта Шаьла района боахамаша массе тайпа хьайбай продукташ кийчъяра план 7-гIа ноябрь хьатIакхачалехьа кхоачаш а яь, 1967 шера планал совгIа 75 тонн дулх дохка дош денна а хилар.

ТIехьадисача боахамашта хIанэчул тIехьагIа тIехьакхе низкъало хургда.

Шура кийчъелга хьалхарча квартале тоъал дика вIаштIехьдаьннад. План кхоачаш ца еш цхьаккха район яц.

Цхьабакъда, шура кийчъяра боарам 1966 шера хьалхарча кварталаца нийсбича лохагIа хилар МалгIабикеи Ножай-Юртеи районашка. Долче, цу дакъе йийцача районий боахамашка шура яккхара боарам укх шера лахх ца баларал совгIа, из кхьметтел соахкарчул а лохбеннаб. ХIаьта МалгIабикеи Ножай-Юртеи хьайбаш лeладераша тIанйца декхараш ма дарий паччахьалкхенга планал совгIа хьалхарчар 140 тонни шоллагIчар 34 тонни шура йохка аьнна.

Шура кийчъяра план эггара дукхагIа кхоачашъю Грозненски района боахамаша, цхьабакъда, паччахьалкхенга 4065 тонн е квартальни планаца нийсйича 104 процент шура ехкаяле а, тIанйца декхараш кхоачашдаьдац районо.

ЧIоагIа низкъала дийлар фуаш кийчдара болх. Котамаша фуаш дукхагIа дара аьттув боацаш хилар хьалхара ах март шийла латтар бахьан долаш. Цу тIа, соахкарчул кIезигагIа яр яхка котамаш а. Бокхха организаторски болх бе бийзар колхозийи совхозийи фермай котамаш лeлаераша а юрта бахача наха а юкъе. Из бахьан долаш алхха март бетта кийчдир 3 миллиони 257 эзари фуъ. Иштта дукха фуаш итт дийнахьа хьалхарча квартала цхьанна а бетта кийчдаьдац вай боахамаша е укх шера а е дIадахача шера а.

Цхьабакъда, дулх кийчдара план мо мара, фуаш кийчдара план а кхоачаш ца еш йисай шин район: «Джалка» яхача совхозе фуий план юкъахйисар бахьан долаш 208 эзар фуъ эшаш план кхоачаш ца яь Шаьла районий 93 эзар фуъ эшаш план кхоачаш ца еш йиса Ножай-Юрта районий.

Цу тайппара, хьайбай продукташ кийчъяра планаш кхоачаш ца еш йисай Шаьла, Советски, Ножай-Юрта районаш.

Шеко яц, лакхе йийцача районий хьайбаш лeладераша, кулгалдеча болхлоша, юрта боахача специалисташа, шоай деррига низаш оарцагIа а даьха, шоай районаш тIехьакхеяра де мел дезар дерг хилараx. Цхьабакъда, укх шера хьалхарча кхаь бетта толамаш даха торо хилараx доккхал ца а деш, вай кхетаде деза, план кхоачашъяь ца Iеш, дикка тIехккхоачаш а янза яргйоацача цу районашка йоккхий халонаш хилар. Массе тайпа хьайбай продукташ кийчъяра шера план 1967 шера 7-гIа ноябрь хьатIакхачалехьа кхоачашъе езаш йолга а ховш.

Х. МАХИТАРОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства заготовкай отдела начальник.

КОТАЛОНИЙ НОВКЪА

Протасов Сергей Михайлович керте латта коммунистически къахьегама бригада Карабулакски бурув деттача конторе дикагIчарех я. Серноводске эггара хьалха мехкдаьтта гучадаьккхараш ба уж. Из толам белгалбоаккхаш Нохч - ГIалгIай Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота елар бригада коллективана.

Бурувдеттараша дика къахьийгар пятилекта хьалхарча шера, иштта дика дIадоладаьд шоллагIдар а: квартала задани ханал хьалха кхоачашъярах хьалхарчарна хоам бир къахьегамхоша. Дукха халонаш увтт бурувдеттарашта хьалхашка, хIаьта а уж эшае ниэ кхоач бригада. ХIана бурув тохаш йолча скважина кIоаргал дIаккхоачаяьй 2582 метрага. Белгалдаккха деза, кондуктор Iочу ца а хецаш скважинана бурув тоха бригада коллективо тIанйцалга. Бурув тоха болабеннача хана лакхерча чIоагIа йоацача породаша новкъарле йир бурув тохара. 26 метрага дIакхаьчача цIаьхха чубаа болабелар лоабата маркхал. Дукха къахьега дийзар бурувдеттарий из дIадоаккхаш. Скважица дIаюкъар лоабат, кIир чутувсаш, цементировани йора, маркхал боацаш тохар бурув. Нах котбаьлар. Маркал чу ца буаш сецар.

ДIахо бурув тохаш чуйинна къахьийгар бурувдеттараша. Цар дийрхIар кхоачашхилар: 1450 метр бурув техар бригада коллективо кондуктор Iочу ца хецаш. Цу тIагIолла кхойир 14-дюймови обсадни трубай 700 метр, 60 тонн цемент, кхыйола материалаш. Октябра юбилейна керда совгIаташ кийчдеш а хIана бригада коллектив.

Карабулаке дукхкхача наха вовз Протасов Сергей Михайлович. Гоьза бурувдеттар, дика новкъост хьаьнала саг хиларах вовз из. Доккхал доацаш, безаме из хилараx веза шоай мастер бурувдеттарашта а. Бакъда, мехкдаьтта лехарашта юкъе а масса ченна хац наха безаме «Катюша» аьнна цIи тиллача реактивни установкашта испытани яьраша Сергей Михайлович хиннилга. ХIаьта цул тIехьагIа Даьй-мехка тIом йистебаллалца цар тIа тIом беш а хилар Протасов.

...ТIом болалуча хана Брестски крепосте вар Протасов. ЧIоагIа лаьттар бIухой моастагIчунца духьала. Дийна бисараш дIаккхийтар вай эскарах.

Дукха ха ялалехьа Протасов Сергей хьожавир Москве. Укхаза дIира цунна эггара хьалха «Катюша». «ЗИС-6» яхача машина тIа, — дувц Сергея, — Iочухьекха оттаяьяр цхьа ший тайпара реечни хIама. Кабина къайлаьккхаяр ворхI миллиметр сома йолча броняца. Герзах вIалла тара хIама а дацар. ВорхI сагах латтар расчет. Расчета командир вир Протасовах.

Из дар 1941-ча шера. МоастагIаша дIалаьцача Смоленска юхе хьатIа а ена городал бархI километр гаьна къайла а яьккха дIаоттайир «Катюша». Укхаза испытани е лаьрхIадар цунна. Автомашина кабина чу вар Сергей ше цхьаь. ХIанз а тIехьа дагалоагIа цунна командира шийга аьха: «ДIа-хьа веттаргва хьо, кхера ма лелахь». Цу хана вела а венна теркалдицзар цо уж дешаш бакъда, топ яьнначул тIехьагIа цIаьхха фу дергда а ца ховш висар из: дергаша ма лов таташ, къьга сийрда ала, кIур, дом... ЧIоагIа аьгар еррига машина.

Сихха меттавера Сергей. Команда нийса кхоачашйора. Нийса етталора снарядаш.

ВIашагIъеллар 101-гIа гвардейски минометни дивизион. Фашисташта чIоагIа кхерам тIа а тувсаш, ноябрь бетта из хилар Москва лораеш, цул тIехьагIа Донбассе тIехаш дир. Дукха тIема наькъаш техкар дивизиона, халагIа йолча моттигашка хулаш.

Майра тIом беш Берлине кхаьчар вокххагIа вола сержант Протасов Сергей Михайлович. Цун декал, къонахчал белгалдоаккхаш я ши орден, ворхI медаль. Цул тIехьагIа парна тIаккхийттай къахьегама фронте яькха цхьаькха «За трудовое отличие» яха медаль, «Социалистически яхьа отличник» яха значок.

Иштта тIем тIа санна болха а гвардеец волаш хьавоагIа бурувдеттар Протасов Сергей Михайлович.

А. БАКАЛЮК,
тха штате воаца корр.

КХОМБАРА ТIЕХЬА

Грозненски локомотивни депо коллективо чIоагIгIа къовсам лоаттабу материалаш кхояра йолча городской хьажара кийчлуш.

Депо вIашагIъеллай цу гIулакха лаьрхIа йола комиссе. Цунна керте латт депо керттера инженер нов. Ануфриев.

Укх деношка комиссе хьалхара заседани хилар. Материалаши ахчан средстваши кхояра йола мероприятеш белгалъяьхар цига.

Укх гаргарча хана мехкдаьттаца болх беча котельне газаца болх бергбола гIулакх чакхдаккха лаьрхIад. Цо торо хулийтаргья бIаьш тоннаш мазут кходе. Чархий роликови буксови подшипникашта ремонт яра балхаш кападерзадергда, цу гIулакхо торо хулийтаргья Гудермесски депо чархаш дIа кхахьа ца езаш болх вIаштIехьбаккха. Кхоачашъе лерхI паччахьалкхенна дукха пайда бергбола мероприятеш.

ЛаьрхIад хIара цехе кхомбара группаш вIашагIйоха.

Г. ФЕДОРОВ.

ШЕРДЕ ХИЙ ДЕХКА ЛАЬТТАШ

КПСС ЦК мартовски (1965 ш), майски Пленумаша дегаш ураоттадаь республика юртбоахама къахьегамхой беррига низ оарцагIбаьккха къахьегаш ба кердача толамашца советски Iаьдала 50 шу дузача денна накъабахара.

Растениеводствай хьайбайи продукташ совъяхара хьинаре дакъа лаца декхарийла ба мелиораторащ.

Хий дехкеи ушалаш дIа а йоахаш доккъадаьи лаьтташ шердарах, хий дехкача лаьтташта планировка ярах, петараш дIайоахаш дукхагIа участкаш цIенъярах, бIаьстии ахкии ханнахьа вегетационни хий диллараx тийша хургда юбилейни шера тIанйца лакхара социалистически декхараш толамца кхоачашдар.

Укх шера республика колхозашкеи совхозашкеи ялх эзар гектара тIара петараш дIа яха а кхыдола культурно технически балхаш де а лаьрхIад. ХIанзале «Росгипрозем» яхача Нохч - ГIалгIай экспедице петараш тIайолча лаьтташта тохкам а бIаь йиъ эзар гектар цIенъяра проекташ кийчъяь дIаеннай боахамашта.

Колхозашцеи совхозашцеи договораш а увттадеш сельхозтехника механизировании отрядаша кхоачашду лаьтташ тIара петараш дIаяхара балхаш.

ДIадахача шера петараш дIаяхараx укх шера юртбоахама культураш дIаювргйола лаьтташ шиъ ах эзар гектар шерденнад. Цу хьакъе дукха балхаш даьд Ачхой - Мартанеи Шаьлеи районий боахамашка. ХIанз толамца деш да уж балхаш Шаьла района колхозашка, Ачхой - Мартана района, «Самашкинский», «Орджоникидзевский» яхача совхозашка. «Шалинский» яхача совхозе укх шера 150 гектар лаьтта петараx цIендаьд, цу дерригача лаьтта ялат дIадуврагда.

Юбилейни шера хьувкъама лард йоллаш соахка гурахье ялаташ дIаделе а дIадийначул тIехьагIа а лаьттах тIоадал чуйолийташ хий диллал республика дукхача совхозашкеи колхозашкеи.

21,2 эзар гектара тIа хий диллара балхаш хIанале 95 процент кхоачашдаьд республика боахамаша. ДIадахача шера укх ханачул 6,6 эзар гектар дукхагIа да укх шера хий дилла лаьтташ. Къаьстта дика вIаштIехьдаьккхад хий дуллалга Шелковской, Шаьла, Гудермесски, МалгIабика района боахамашка. Гурахьа ялат дIадийнача итт эзар гектара тIа лаьттана тIоадал чуйолийташ хий диллад Шелковской колхозаша. Из юбилейни шера лакхарча хьувкъама лард я.

«Октябра сийна шерра социалистически яхь йоаржаь хьинаре къахьийгад Гудермесски района «Октябра 40 шу» яхача колхоза кхашка хий дехкараша. Дика кхоачашдаьд цар гурахьа юв культураш йийнача цхьа эзар гектара тIа хий диллара балхаш.

Иштта соахка гурахье бешамашка зяба аьхача лаьтта дукха лаьттана тIоадал чуйолийташ хий диллад республика дукхача боахамашка.

Цхьабакъда, хий диллара йоагIа йоакхо яьяц цхьайолча районашка. Кхашта юхе гIолла тIехдувлаш дукха хий дов цу боахамашка. Масала, Урус - Мартана, Ачхой - Мартана, Сунженски, Наурски районий колхозаши совхозаши лаьттана тIоадал чуйолийташ хий ца диллараI совгIа вегетационни хий диллара а хий дехка лаьтташ кийчдара а тIехьаюс.

Ачхой - Мартана района совхозашка лаьттана тIоадал чуйолийташ планах цаI ах эзар гектара тIа дилла дезача цхьа эзар совгIа гектара тIа мара хий дилладац, цу даькъе гурахьа юв культураш йийнача — 363 гектара тIа. Хий дехка сеть цIенъяреи гидротехнически гIирсашта ремонт яреи балхаш даьдац «Лермонтовский» совхозе. Наурски района боахамашка планах 4200 гектара тIа дилла дезача, 2141 гектара тIа мара хий дилладац хIана а, хIаьта хий дехкача сета ремонт яра балхаш 27 процент мара кхоачашдаьдац, хий Iоухийтача гIирсашта ремонт елга чакхдаьккхадац.

Колхозашцеи совхозашцеи договораш а деш хий дехкача система управлене цIенъю боахама чура хий дехка сеташ. Цхьабакъда, дIадаха Iа аьттув боацаш хилараx республика дукхача боахамашка хий дехкара - сбросной сеть кийчъяра балхаш тIехьадаьннад. Цудухьа, агротехнически дикагIа йола ха дIа ца йохийташ деррига низаш оарцагIдаьха, цахадлаш механизмашка шин сменах болх а байташ апреле чакхдаккха деза хий дехка лаьтташ бIаьстии ахкии хий дехкара кийчдеелга.

КIезига йоачаш хилар укх Iай, хIаьта цул совгIа малхбоалени къулба - малхбоалени оаргIонгахьара хьекхача михо доккъаду иштта а тIоадал кIезига йола лаьтташ.

Республике шаьрача аренашка ядача районашка гурахьа дийна ялаташ тIоадали питании кIезига хилараx нийлха да. Цудухьа тIехьа ца доахаш, гаргарча хана вIаштIехьдаккха деза царна хий дуллалгеи подкормка елгеи.

Боахамий кулгалхойи специалистийи керттера декхар да Октябра 50 шу дизара сийленца накъалахара юртбоахама ялати кхыйола культураши планах лаьрхIачул тIех хьувкъаяр хий дехкача лаьттаех биэза пайда эцар.

Ч. ЦИЦКИЕВ,
мелиоратор.

ЯЛАТАШ ДIАДУВШ БА

Хьинаре къахьегаш ба Гудермесски района «Дружба» яхача совхоза йиълагIча отделене кхаш лeладераш. БIаьсти юв культураш 640 гектара тIа дIае езаш ба уж. ХIанзле доакъара лаьрхIа 70 гектар люцернеи 80 гектар горохах эбаь кепа дIабийнаб.

ХIанз шекара свекла лелаераша сихлаьд шоай участкашкара балхаш. Гурахье а моттигереи минеральнии удобренеш тайса лаьтта дика тоадаьча 190 гектара тIа дIадуврагда укхаза мерза овлаш. Агротехнико дIа малехкхара дика обработка а еш юв из доархIамера культура Мусхаджиев Израила кулгалдеча бригадо. Шоай нормаш тIехкхоачашъеш хьинаре къахьег опытни трактористаша Исмаилов Мовладе, Бибиев Далаша.

М. АХМЕДОВ.

ЛЕНИНСКИ БАКЪДОЛЧУН НИЗ

СЕ КЪОНА хинна ха дагаух сона. Сай ханарча дуккхача кхычарна а санна, сона чIоагIа дегаза дувлаши эгIаз кхувлаши дар гонахьара буржуазни гIулакхаш. Шек вувлача хIамашта дух тIа валар ловра, вахаре нийса никъ лахарца хьаштдар.

ТIеххьара а, сай дезалах а къаьста, бакъдар лаха аьнна, дунен тIа гобаха араваьлар со. МассагIа професси хийцар аз: фордахо а хилар, моллагIа Iаьржа болх беш а ха яьккхар, мах беш тика чу а лаьттар. МагIа моттиг йисар кхало со чу ца кхоссаш!..

Цкъа, со Париже волаш, бешха йоккха йоацача книжкаш доххача цхьан тикилга чу доxна хьадилла уллача цхьан томилга тIа бIерг эттар са. Цу книжка беттагарргаш тIа язъяь латтар цун автора цIи — Владимир Ленин. Сона дукха хезадар цунах а Петрограде котъяьннача революцех а дуацаш хабараш, дукха ха яр большевикий мехка доаллар, цига хьувзар фуд айса кхетаде базам болаш со вола, цудухьа аз, кхы уйла а ца еш, ийцар из книжка. Цу ханарча болхлой болама проблемашта хетаяьча ленински статьяй сборник дар из. Аз вIалла тIера ца воалаш дийша чакхдаьккхар из. ХьалхxагIе а сона сайна из дага ца дохарах тамаш а яйташ, селла цхьалха, къоагадаь доашхар цу тIа эггара чоалхне дешаш. Уж дешаш иштта хIаране кхетадергдолаш, къоагадаь хьахьувкхар гениальни ленински уйла а цун хьакъал а дар, геттара дукха цунна ховш хилари цун Iалаьмате йоккха революционни балха опыти яр.

ХIаьта тахан, айса вахаш хьабенача сай наькъа аз уйла йича, юха а юха а укх тайпарча выводага воагIа со — из башха доккха доаца сборник Iалаьмате боккхача лоархIаме хилар са вахаре. Цо новкъостал дир сона нийсача новкъа валара, цо вигар со коммунистий мугIараштa юкъе, хIаьта се цу юкъе вахарах со цIаккха декке а ваьннавац.

Ленин Бельге кхачар 1917-ча шера октябрга гIолла хилар. БIаьшере йолаеннача юххье, дунен хьалхара тIом хула ха гарга кхаьчача хана, геттара чIоагIа реформистий Iоткъам болаш бар тха болхлой болам. Вандервельде керте а латташ бола социалистически парте лидераш оппортунистически политика лелаеш бар.

Къаман хьашташ кIал а дуташ, чуийнна тIема кийчлуш яр буржуази, геттара сихдаьдар герзий кхоачамаш хьадепга, хIаьта цун еррига хало, цун деррига дукъ къахьегамхой фоартан тIа дужар. Цу деша шоаш духьала хилар кхайкадеш, дуккха а забастовкаш йир болхлоша. Масала, тIом хулача хьалхха, 1913-ча шера кхоалагIа массане юкъара забастовка хилар. 400 эзар гаргга болхлочо дакъа лаьцар цу забостовке.

1914-ча шера август бетта 4-ча дийнахьа Бельго лаьтта чу а баьхка мохк дIалаьцар германски бIунаша. Цу хана «Машара хьакъехьара дош» яхача статья тIа В. И. Ленина яздора: «Бельги дIалацар бехказа доахаш е из мегийташ бола немецки социал - демократаш, боккъалдар аьлча социал - демократаш а боацаш, империалисташи националисташи ба, хIана аьлча, бельгийцашта, эльзасцашта, датчанашта, полякашта, Африке неграшта, иштта кхычарна а низ-Iоткъам лоаттабара йола немецки буржуазе (хIаьта цхьадолча даькъе немецки болхлой а) «бокъо» я цар лораер. Уж социалисташ бац, уж ба немецки буржуазе хуллаш, цар цу буржуазена новкъостал ду кхыдола къемаш довха. Цхьабакъда, Бельги мукъа а ялийта, цунна бекхам а бе, яхаш, алхха из цаI мара дIадехаш боацача бельгийски социалисташа порадераш а, боккъалдар аьлча, хьалхагIа а санна. Конго бахача 15 миллион наьха хьекъ даа а кхыча мехкашка концессеши привилегеши ийе а ловш йолча бельгийски буржуазе хьашташ да».

1917-ча шера октябре «Авророга» даьнна таташ, дув-кхера кхайкача санна, хьакхаьчар Бельге. Буржуазе еш йола еррига духьаленаш каг а еш, хьакхаьчар тхогахьа ленински «Машарах дола декрет». КIоаргга дегашка дижар из Бельге къахьегамхошта. Аннексеши контрибуцеши а йоацаш, нийсхон демократически машар оттабара хьакъехьара Ленина дешаш кIоаргга кхетадора германски милитаризма кога кIал а боахкаш Iазапе болча тха мехкарча наха.

Россе хинна революци а, хIаьта цул тIехьагIа Германе хинна событеш а бахьан долаш чIоаггIа гола а тохаш аьрдехьа лестар мехкара болхлой болам. Цудухьа тамаш е езаш дацар кхьметтел «революци» яхача цхьан дешо а буржуази унзарайоахаш хилар. Алхха из кхерам бар тIом чакхбаьнначул тIехьагIа, кхы ди тIехьа ца доалийташ, массане юкъара нийсара харжара бокъо цунга ялийтар а 8 сахьатера балха ди доладайтар а.

Паччахьа монархии буржуазни стройи цо тIеракхессачул тIехьагIа боарам боаццаш лакхбелар эрсий пролетариата лоархIам. Дунен халкъашта юкъерча революционни болама байракх а хинна дIаэттар Октябрь. Гой цудухьа хийцца ала йиш я, Россера тханцига хьакхаьча Ленина керттера болх, — из социалистически революци ше яр, аьнна.

Кхьметтел цхьаццадолча доккхийча буржуазни газеташа а Владимир Ильич Ленина балхаш тIара отрывкаш кепаетташ арайоахаш, селла доккха дар большевистски революце хьакъехьара бакъдар наха хьаштхилар. Эггара хьалхарчарца кепатеха арабаьлар «Паччахьалкхеи революции» яха болх. Цу балха тIа Ленина тохкам баьбар паччахьалкхен теоре дуккхача проблемашта, массе оагIорахьара а кIоаргга а хьахьекхар паччахьалкхен классови обществацара а революцецара а бувзамаш, гучадаьккхар паччахьалкхе хьахилар, цун чулоацам бовзийтар, къоастам бир ший массе тайпарча буржуазни паччахьалкхенца революционни пролетариато лаца дезача гIулакхий. Политически оалал болхлой классага кхачанза дарг ца хилар бокъонца лард а елла хьахьекхар Ильича.

«Советски Iаьдала аргIанара декхараш» яхача произведена тIа хьахьекхача Октябрьски революце кIама кхоллара перспективаш сийлахьйоккхий хиларо тIаувзар тхо.

1920-ча шера хьахиннача Бельге Компарте (КПБ), Ленина произведенеш къахьегамхошта Iалаьмате боккха лоархIам болаш хилар кхета а деш, ше вIашагIъеллача хьалхарча деношкахье а денз доладир российски пролетариата баьчча балхаш кепаетташ арадоахилга. Кхьметтел дагарье а хала я цу хана кепатеха Бельге ара мел яьнна Ленина произведенеш. Тхона бIаргагора, ленински идеяш практика кхоачаш мишта хул. Россе революци чакхъяьлар, дIайолселар адамий истора керда зама. Цо тха деган ураувттадора къовсам лоаттабара.

Кхы дуккхаза а Бельгена, Европана дуненна духьала лийлхар германски милитаризм. 1940-ча шера май бетта, цун нейтралитет йоха а еш, тха мехках чубелар гитлеровски бIу. Мохк дIалаьцача хьалхарча деношке а хIана хиланзар аьнна, хьахилар Духьале яра болам.

Духьале яра болма керте латтар нах шоайла кхотабеш, захватчикашта духьала къовсам оттабара халкъ ураоттадеш, партизански отрядаш вIашагIъеххаш хинна коммунисташ.

Из гурпалера болх бахьан долаш мехкарча дукхача къахьегамхоштеи интеллигенцеи чIоагIа эзалар тха парти, хадданза дукхагIа хулар Бельге Коммунистически партена юкъеуха нах. Цу халача шерашка юха а новкъостал дир тхона ленински дешо.

Дика марксистски кийчо йолаш, марксизмах дика кхеташ хила йиш мича яр парте керда членаш, хIаьта кулгалхоша соцадир В. И. Ленина «Империализм, капитализма лакхегIара лагIа хиларах тарра» яха болх кепатеха арабаккха, аьнна. ХIана дар къаьстта из болх арабаккхар?

Ший цу балха тIа Ленина хьахьекха империализма теори, — из адамий уйланна Iилмане гучадаьннача эггара лоархIамерчарех хIама да. ТIом хулийташ йолча общества чулоацама кIоаргга анализ ю книжко. Цо тIаьхехар цаI мара боацача нийсача наькъа — къовсам лоаттабара. Фашистски аьккий мерий кIал, къайлагIарча типографе кепа а теха араьаьккхача Ильича произведене оккупанташта качбехара деган ураувттадора къонахчал долча патриотий.

Хано хьахьекхар коммунисташ бакъ хилар, В. И. Ленина хургдар Iалаьмате дика гуш хиннилга. Укх дIадахача шоватткъе итт шера, экономически тIехьабисаи бокъо йоацаши хиннача, халкъа деррига низаш тоадаларга кхоачаш, толаме никъ хьабенаб Советски мехко.

Марксизма - ленинизма теорех, Ленина идеех кхийна болча бельгийски коммунисташта геттара шаьра бIаргагу общественни дегIаахара исторически перспектива, цар жоп тел вахаро хьалхашка увттадеча хаттарашта.

Ах бIаь шу хьалха Ленина яздаьд, пролетарски революцеи из революци котъялрцеи мара чакхъяла йиш яц дерригдунен революционни кризис, яхаш.

Социализма мехкаша, дегIадаьккхача капиталистически мехкий болхлой классо, къамий - паргIатон болама империализмана духьала лоаттебача хIанзарча къовсамо тIеххьара а йизза хIалак ергья империализм, дерригача дунен тIа а котйоаккхаргья социализм.

Пьер ЖУА,
Бельге Коммунистически парте ЦК член.

[АПН].

ДАРИ ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ ДАРИ

ца еш йита а йиш яц, е тIехйоахаш сувсае а йиш яц. Беррига советски наx пролетарски интернационализма идеяй уйланца, СССР халкъий вошаллаи доттагIаллeнеи цIаккха лоарзагIа ца боалаш тешаме хилара уйланца хьалкхебелга — алхха из цаI я нийса къамий политика, яхаш, белгалдоах КПСС XXIII съезде яьча ЦК отчетни доклада тIа.

Культура хьаяра даькъе СССР халкъий культура, чулоацамах социалистически формах къамаи йола культура дIахо а массе оагIорахьа дегIайоалаелга деррига халкъий юкъара интернациональни культура дегIайоалаяра эшаш дола хьал лерхI парте. Социалистически къамаш дегIаахара опыто тешал ду къамий формаш хувцаялanза юсаш ца хилара, уж тоалуш а эргаювлаш а хилара. СССР халкъаш духовни дIаьхегIа хулийт къамий культураш вIаши дIа-хьа теларои Советски мехка дуккхача къамий социалистически культура дунена еннай дерригача прогрессивни адамаша лаккхара мах беш йола дуккха а башха-дика произведенеш.

Социалистически къамаш кхы дIахо гаргаьзара боккха лоархIам болаш да шоай доIIаме цар меттаг дегIаахар. Из е вож мотт лебара даькъе яхне а йиш яц цхьаккха а оазбезам бе, доазув оттале, е моллагIа мотт низагIа тIагIертабе. Цхьатарра нийса бокъо хиларeи вIаши кхеталеш хилареи дарда тIа къамий - метташ дегIадоалаелга — ишта ба тIехьа тIайоагIача хана цаI мара боаца интернациональни мотт хьахилийтара никъ.

Вай хана СССР дерригача халкъашта чIоагIа хьашт долаш а цар лебеш а ба эрсий мотт. Эрсашха боацача наха низагIа тIагIертабу, низагIа Iомабайт эрсий мотт, яхаш кхайкаду моастагIал долаш йолча буржуазни националистически пропаганда. Из бIаргашта гуш харц да. Эрсий мотт СССР-е лахача халкъашта иштта хьашт хIанад аьлча, из да къамашта юкъера бувзам лоаттабу мотт из хиларах.

ХIанз укх сахьате дуккхача мехкашка, цу даькъе капиталистически мехкашка а, шерра Iомабеш ба эрсий мотт. Дунен халкъий теркам тIатIа дукхагIа тIаувз Пушкина, Толстоя, Белинске, Плеханова, Горьке, Ленина метто, Октябрьски революце метто. Цунца гучалувл Советски мехка сий а дунен халкъашта юкъера цун влияни а лакхлуш хилар.

III.

Октябрьски революце дуне декъалийтар нийсса вIашдухьал латтача шин системанна — капиталистическичоаи социалистическичоаи. Лоалама хIама ца эшаш ткъаь итт шу даьлар Советски Союзеи Монголеи мара хьахинна а чIоагIлуш а социалистически система йоацаш. Гобаьккха моастагIал дола капиталистически мехкаш хиннача хьалашка советски халкъа эггара лоархIамегIара интернационални декхар дар шоай мехка социализм оттаелгеи чIоагIъелгеи.

Из дацар, троцкистски мотт беттараша яьххача тайпара, къаман гIулакхал дIаха ца валар, ший къаман гIулакх мара ца лелазар. Вай мехка социализм хьалъяр геттара боккхача лоархIамера гIулакх дар кхыча мехкашкарча болхлой класса а толам балара. Дунен шоллагIа тIом хинначул тIехьагIа дуккхача мехкашка халкъа - демократически революци котъялар а, хIаьта цул тIехьагIа дунен социалистически система хьахилар а хIана хила тарделар аьлча, из тарделар фашистий агрессораш бохабара хоадамерча лоархIаме хинна Советски Союз — низ бола социалистически паччахьалкхе йолаш хиларах.

Дунен социалистически система хьахинначул тIехьагIа дунен халкъашта юкъерча оамале хилар социализм хьалъеча хана къамаи интернациональнии хьашташ цхьан тардалийтара проблема. Сотрудничествай вIаши гIо - новкъостал дареи принципай хьакъехьара дош эттар коммунистически болхлойи партешта хьалхашка, социалистически мехкий дерригача халкъашта хьалхашка. Юххьанце денз гуча дар: цу тайпара сотрудничество мамогга дегIайоалаелгеи барт-цхьоагIо чIоагIъелгеи хьалхадоахар социализм хьалъяра керттера закономерносташ цаIаш хиларо.

Московски совещанешка тIанйцача шоай документаш тIа коммунистически болхлойи партеша СССР а, хIаьта иштта социалистически дегIаахара наькъа тIа даьннача кхыча мехкий а исторически опыта ларда тIа къоастамбир социализм хьалъяра юкъарча закономерностий. Социализма мехкий толамаш дIакхоастаде йиш йолаш дац, хIара мехка исторически башхалонаши еррига социализма система хьашташи теркал а деш, социализм хьалъяра юкъара закономерносташ нийса чакхйоахилгах. «Социалистически мехкий дегIаахара опыто кхы цIаькха а бакъдеш хьахьувкх — белгалдаьккхалар 1960-ча шера хиннача Московски совещане Заявлене тIа, — парна хIамаш карагIуваларaи цар толамаш дахараи дунен халкъашта юкъера лоархIамера дараш ераш хилар: вIаши гIоновкъостал дар, цхьанне вож хьалоацаш хилар, социалистически лагера мехкаш барт - цхьоагIо йолаши кхотaленнеи хилара берригача аьттонеx пайда ийбар».

Марксисташа - ленинцаша теоретически а практически а хила йиш йоацаш лерхI социалистически мехкий содружествах хьда, къаьстта социализм хьалъяра никъ. Социалистически общество дегIаахара объективни законашта духьала ба из никъ. Политически оагIув теркалъяь аьлча, цу тайпара никъ зене а ба, кхераме а ба, хIана аьлча, цо империалистически реакце вIашагIкхийттача фронтана хьалхашка халкъаш вIашагIдоах, буржуазно - националистически тенденцеш хьалкхоаб, цо карарaялийта сахьат дац каракхаьча социалистически бокъонаш. Национализмах доккха зе доал дунен социалистически системана а, къаьстта а из гучаювлача мехкарча халкъа а.

Социализма новкъа бозача хIара мехка хьалхашка даиман керда проблемаш увтт ше дегIаахаре, цонагIча хьале цун историческии къамаи башхалонаш тIара хьайоагIаш хул проблемаш. Цудухьа творчески къестале деза хьалхашка увттIа дешаш, теркалье ховш хила деза цу е вокх мехка къамаи специфически башхалонаш. Интернациональни тактика цаI хиларо дIадехар, хьех В. И. Ленина, эргалонаш юстара кховсилга, къаман башхалонаш дIайоахилга а доацаш, интернациональни принципаш йоагIгIача бесса куца хувцилга, къамани къаман - паччахьалкхени башхалонашца тар а йолийташ уж нийса чакхйоахилга да.

Из теркал а деш, цу тIара леладу вай парте вошал долча кхыча партешцареи социалистически мехкашцареи ший гIулакхаш. КПСС XXIII съездо белгалдаьккхар, социалистически интернационализма принципаш лоарзагIа ца йоалийташ чакхйоахилга, цхьатарра нийса бокъонаш хиларчурча гIулакхашта юкъе ца гIертар, вIаши сийдеш, доархIаш хулга, партеши паччахьалкхенаши шоай доIаме хулга — из я социалистически система мехкий барт - цхьоагIои содружествои чIоагIъяра лард, аьнна.

Цу тайпара содружество чIоагIъяра лоархIамера цхьа никъ ба вIаши гIулакхаш леладелгеи вошал долча партешта юкъе политически консультацеш хулийтилгеи. Цар торо хулийт хIара мехка практикера дикагIа мел дар ший ханнахьа а дизагIа а вIашагIтоха. Теореи политикаи цхьаццадолча дешай хьакъехьа барт ца кхеташ хазаш-м хила тарлу, цхьабакъда, новкъостий санна вIаши хага а боалаш, новкъосташа санна вIаши критика а еш, цу наькъаца вIашкабоалабе беза барт.

Белггала цу тайпара никъ бар вай парте Китайски компарте кулгалхошта тIабихьа хиннар. Цу кулгалхой дIадахача хьаькъалал бокъонна дола хьаькъал котдаларга дог а доахаш, дукха а кIорда ца деш а садийттар КПСС-о. Цхьабакъда, событеша хьа махьоккхара, КПСС-ацареи дунен коммунистически боламцареи идеологически барт эгIар — из великодержавни шовинизмаи махрови национализмаи новкъа эттача Мао Цзэ-дуна группо лелабу барт эгIабареи антисоветский болх къайлабахьара увттаду куц мара, кхы хIама хиннадацар.

«Шоай низах чIоагIале яра» хьакъехьарча тезисаца къайла а кхухьаш, социалистически мехкий содружествах китайски халкъ дIахоадале гIерт из группа. Цунца цо Iалаьмате доккха зе тох, алхха социалистически лагера теха ца Iеш, эггара хьалха китайски халкъа — кхерама кIал оттаю цун социалистически кхоане.

ХIанз Китае латтача событешка диллача, тIа-тIа къьагагIа гучайоал коммунизм хьалъяра перспективай лаькъера Мао Цзэ-дуна группа капитулянтски лини. Ший «доккхача кхоссавалара» авантюристически политика хIама ца хулаш ехачул тIехьагIа, хIанз цу группо кхайкаду, алхха... 500 шу(!) даьлча мара хьалъе йиш хургьяц коммунизм, яхаш. Маларра аьлча, из да социализми коммунизми бахьанце къовсам ца а лоаттабеш бутилга. Мао Цзэ-дуна клика капитулянтски чулоацам ба цар тIехреволюционни дешашта тIехьашкара хьакъедар.

ХIанзарча китайски кулгалхой национализми антисоветизми — из цхьан медала ши оагIув я — марксизма - ленинизмаи пролетарски интернационализмаи принципашта тIерабалар. Дукха а хьалхагIа аьннад: КПСС-цеи Советски Союзацеи къовсам лоаттабара новкъа эттар интернационализмацареи коммунизмацареи дIахад, аьнна. «Антисоветски коммунизм хинна а яц, йолаш а яц, е цIаккха хург а яц», — аьлар КПСС XXIII съезде нов. Янош Кадара. ЧIоагIа теша а беш из аьлар нов. Вальдек Роше а французски коммунистически парте XVIII съездана ЦК яьча отчетни доклада тIа. ХIанзарча китайски кулгалхоша лелабу политически къовсам, аьлар цо, «керттерча даькъа Советски Союзана духьала берзабаь ба, вешта аьлча, социалистически лагера керттерча низа духьала, империализм тIагIертача е цо кхерам тувсача халкъий эггара тешамегIарча цхьоагIонхочоа духьала лостабаь ба. Вай чIоагIа эгIаз а даха белгалдоаккх, китайски кулгалхоша антисоветски крестови похода тишъенна байракх империализма бера хьайиеш хилар».

* * *

Массе а мехкашкарча къахьегамхой интернациональни цхьоагIон, цхьа барт хилара, цар шоайла вIаши новкъосталаш дара наькъаца мара торо хургьяц дика камаьхал а йоалаш керда общество хьалъе. Советски Союза кхыча социалистически паччахьалкхенашцара политически, экономически, кхыдола бувзамаш дегIадоаладарахи чIоагIдарахи, социалистически содружество кхотаенна хиларах, цун низи влиянии совдалараx лерхI вай парте дунен масштабе социализмо керда коталонаш йоахаргхилара бола тешам.

С. ТИТАРЕНКО.

ДИКАЧА НАХАХ

НАЬХА УНАХЦІЕНО ЛОРАЕР

КАЛИНИНА ціерагІча, поселка поликлинике болх беш я лор-терапевт Евлоева Сардала Марем. Марем говза лор йолген из йолча венача унахочоа цо лепттІа гІулакх делген поселке бахача наха ховш да. Цулухьа оал цох наха:

— Из санна говза лор вай поселке хинна а яц.

Безаме, Іы мерза я Марем ше йолча ухача нахаца.

— Айса дарба а дань унахо тоавалар — цул доккхагІа совгІат сона эшаш а дац. — йоах Марема. Цулухьа ше йолча дарба эшаш вена саг балха ди йистедаьннад аьнна гІулакх ца деш дІапахийтац цо. Шийх гІулакх дергхиларах теша а тешаш дарба дайта вена саг цунна фу эш ца хьожаш дІа миштa вохийтаргва йоах цун дего.

Атта бац Марема болх. Балхара чуеча а бийса юкъе яххалца медицински керда литература деш, къаьстта чоалханерча лазарий бахьанаш тохкаш, царна дола дарба лохаш ягІаш хул из.

...Школе деша ягІар Марем. Наха ханал хьалха тІайоагІача Іожала духьал къовсам лоаттабе, шийх деррига хьакъал а хьинар а цунна духьалдаккха дагахь чІоагІо ю цо. ЙоккхагІа ме хул лора говзалнара безам чІоагІлу цун. Шийх берриг низ уваоттабу Марема школа тІехдика йистеяккха а институте экзаменаш дІаяла а. 1960 шера дото медаль а йоаккхаш юкъерча школера дийша йоал Марем. ЛийрхІачох ах кхоачаш хул. Цхьабакъда, керттера дар-м хІанз а кхоачаш хиланза дар. Цу шера Орджоникидзерча мединституте деша дІаэц из. Сов гІалъяхарах, бІаргах хий доал Марема. Сайла ираз доланах саг укх дунен тІа хетацар сона, яхаш дувц цо. ДІайолаелар занятеш. Юххьанна халонаш нийслора, мукъа ха вІалла я а яцар. Іуйрийна деиз сарралца деша дезар. Шераш дІаухар. Деиагара денга кІоаргагІа йовза яьлар гІалгІай йоІ медицински Іилма къайленаш. КхоалагІа шу дар Марем института дикагІа болча студенташта юкъе шийх цІи йоаккхийташ тІехдика дешаш хьайоагІа. Цхьабакъда, цІагІара цунна новкъостал лоаттале йиш йолаш яцар шин бераца йиса цана. Да велча хьожалаь хинна пенси низткъа мара тоъацар царна. ХІаьта а дешар ца дита чІоагІо ю Марема. Кхо курс йистеяьккхача берий клинике бийсанна дежурство лелае дІаэц из. Иштта дийнахьа деша а дешаш бийсанна шийх болх а беш кхо шу доаккх цо.

ХьатІакхаьчар дІаьхача илх шера Марема сатийса ди. Паччахьдалкхен экзаменаш дика дІа а луш йистеяьккхар медицински институт. Керда гІулакхаш эттар Марема хьалхашка. Институт йистеяьккхачул тІехьагІа Нохч-ГІалгІай республике болх бе хьожаю къона лор. Мичахьа болх бе безам ба хьа аьнна Нохч-ГІалгІай унахцІено лораяра Министерстве шийга хьаттача, се дуккхагІа эшшача гІоргъя со, аьли жоп лу Марема. Калинина цІерагІча поселкерча поликлинике дІабелабелар Марема къахьегама никъ.

Дукха йоккха а яц поликлиника коллектив. Коллективе дуккхагІбараш къона специалисташ ба. Маремаца болх беш я цунца институт йистеяьккха Муталиева Лиза а. Микрорайонен Калинина цІерагІча поселкен бахача наха медицински гІулакх лоаттаду цар. Вешта аьлча, цар балха участок городе йоккхагІчарех я. Делкъа ха хиллалца унахой тІаийбу Марема. Сабаре унахочо дувцачунга ла а дийгІе хІаранена лазар дукадергдола йолха хьожаю цо. Цо деча дарбана унахо раьза ца хинна е из цун медицински знанех шекваьнна дІаваха моттиг хиннац. Цулухьа укхаза ена дукха ха ялалехьа наха юкъе шийх балхах дика кхеташ саг я из аьнна цІи дІаяхар Марема. Балхара ше мукъа яьлча хала метта балача унахой цІагІа чу а ухаш царна шийгара эша медицински гІулакх лоаттаду цо. Іап замалахь из геттара хала хул. Мичча бесса хаоттам хуле а метта бадача унахошка денна-денна хьаже чакхйоал из. Къаьстта лазара хала болча унахой болча-м дийнахьа из массехказа йода.

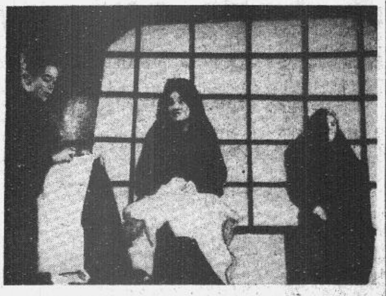
Укх шера Іан юкъе дар из. Бийсанна юккъе Маремар бахача цІен корах сихха тата дир. Юххьанца деш а яцар уж. хІаьта а Марем цкъарчоа кхерайир цар. НиІ хьайийллача бесах а яха юкъарча дегІах йола кхалсаг латтар наІар тІа. Цунга цхьа йоаккха сагото йолга белгалдергдар цунна дІабархьежачо.

— Хьачуяла, фу хиннад цига? — хаттар дир Марема.

— Тахан саррахьа балхара чувеча гІоне хала цамогаш хинна вежав са мар, — йохар кхалсаго. — хьалувш вац. хІаьта температура шовзткъенел тІех а я. Хьогара новкъостал эш цунна. Сихха хІамаш тІа а йийха. медицински инструменташ а молхаш а чуйола ящик дІакхайица бе а елла арабаьлар уж. ДогІа делхар. баьде бийса яр. КІаларча хоттах халла мара дІавохлацар. ЦІагІара араяьнна ткъо минут ялалехь унахо волча чукхаьчар Марем. Кхалсаго дийццача тайпара хала вар из. Диагноз белгалъе дукха ха езанзар. Легага ладийгІача низткъа мара хьахазацар лора цун детталалар. Бронхит яха лазар из долга хІанза къаьгга белгала дар. Из бийса унахочоа йисте яьккхар Марема. Іуйрийна унахо дикагІа хилар. Цунна эшача молхай рецепт а язъяь делкъийга юха йоагІаргъя со аьнна балха яхар Марем. Укхаза а дукха нах бaгІар цунга хьежаш. Делкъийга ше сийсар йистеяьгІа унахо Мелинцев волча яхар из. Иштта итт дийнахьа цІагІа чу а ухаш Мелинцева дарба дир Марема. Шоай кхоачарах вола саг санна безаме тІаэцар из Мелинцевгіара. Цамогаш хинна ши кІира далале гІетта дІавахар Б. Мелинцев.

Поликлинике болх бу шу кхоачаш деце а дукха унахой берзабаьб Марема. Царех ба цо Іожалах кІалхарбаьха Мичурина переулкагІа яха Агасьян Мария. Дикаевгіар Салмани цун сесаги. Т. Д. Гриненко. Сорокаев Лаьча дуккха кхыбараш. Хала цамогаш вола саг шийх новкъосталца, дарбанца вийрза а вийрза вахаре гІоза гІа боахаш бІаргавоврал хозагІа фу гургда лора. — йоах Марема. Шийх болх дукха безаш деррига хьинар а ниа а наьха унахцІено лораяра дІалуш къахьег укх деношка къонача лора Евлоева Марема.

С. ШАДИЕВ.

«Бернарда Альбай цІа». Иштта яхаш я испански драматурга Федерико Гарсиа Лорка язъяь пьеса. Цу пьесах оттаяь я М. Ю. Лермонтова цІерагІча драматически театра коллективо укх деношка зрителашта гойта керда спектакль. Цун режиссер Т. Махарадзе ва.

Укх сурта тІа шоана бІаргагу спектакла сцена. (Аьрдехьара аьттехьа) Амелияй роль ловзаю Р. Погосовас, Магдаленай роль — артисткас Н. Надеждинас. Понсияй роль — артисткас Д. Казанскаяс.

Н. Кобкашвиле сурт.

МАРИ-РОЗ ЯХАЧА УЛИЦА ТІАРЧА ЦІАГІА

Виктор Жоаннесаца. Французски компарте ЦК членаца цхьана хьожаш хилар тхо Мари-Роза улица тІарча В. И. Ленина музейга-квартирага. «Юманитен» «Коммуниста библиотечкаи» кепатеха арадаьха зІамига цІе книжкилгаш зе а денна, царна тІабахар са теркам. Французски меттала араяьннача В. И. Ленина сочиненей биззача гуллама уллув шкапа чу латтар уж.

— Уж Франце арадаьнна Ленина хьалхара балхаш да, — йоах Жоаннеса.

Маца кхаьчадол-теш Париже уж ленински уйлан хьалхара хоамаш?

Антуан Лежандра, Морис Тореза Института библиотека директора, доа санна кІайвеннача парте ветераиа хьаелл ше оттаяь ленински балхий библиографи юкъейоалла папка.

— Теркалде доагІа, — белгалдоаккх цо, — дунен хьалхара тІом хилалехьа Франце болхлой боламе доал деш аьттехьара социалисташ хиннилга, кхетадеш долча бахьанех, французий меттала йоахиш яцар Ленина статьяш. Геттара кІезига яр социалистически кепайоазон тІа араювлаш хинна большевикий хьакъехьара информаци.. Гой, масала, 1907-ча шера 4-ча апреле арадаьнна «Юманите» Іодеш вай кертайоазош: «Россе, социал-демократически парте. Гражданина Ленина интервью Хоржамий кампани йолча ханара тактика. ДукхагІбараш кІезигагІбараши...

— Аллха Сийлахь-боккха Октябрь хинначул тІехьагІа мара йолаялазар французски болхлой класс Ленина произведенеш бокъонца йовза, — йоах дІахо Лежандра. — Кхы а цІенагІа аьлча, Французски компарти хьасча юкъагІа. 1920-ча шера мара.

Юххьанца Франце наха юкъе дІайоаржаеш хиннараш Петрограде араяьха Ленина статьяши брошюраши яр. Царна юха кепаеттар «Коммуниста библиотечко». ТІаккха «Юманите» доладелар ленински балхаш кепаетташ арадаха. Цунна цхьаьла французски меттала а йоахаш цун статьяшта кепаеттар «Кайе дю большевисма» оагІош тІа.

Французски меттала 1918-ча шера араяьнна «Ленини Циммервальди» яхар яр, хетаргахьа, франце араяьнна Ленина хьакъехьара эггара хьалхара брошюра. Цхьабакъда, ерригa а нахага дІакхаьча хиннача цу издане цхьаккха а экземпляр хІанзалца хьа корайнза я. Французски меттала араяьннача Ленина произведенех эггара хьалхарчарех дар «Коммунизма чурча «аьрдехьен» берий лазар» яха книжка. 1920-ча шера Петрограде арадаьннарех а 1921-ча шера Париже арадаьннарех а экземпляраш йолаш я цу книжка.

— Уж балхаш къаьстта боккха лоархІам болаш дар тха партена, — йоах Антуана. — Тха парти хьяхила йолаеннача хана арадаьлар уж. Тхона иштта боккха лоархІам болаш яр духхьашха «Ла вуа пейзан» яхача газета тІа араьнна хинна «Французски коммунистически парте аграрии деша хьакъехьарча тезисех» яха статья а. Цу тІа Ленина яь хинна замечанеш йийцар Марсельски конгрессе...

1926—1929-ча шерашка «Ленински библиотечка» араяха йелайир В. И. Ленина къаьст-къаьста статьяша произведенеши тІайола маьха еза йоаца кагий брошюраш: «Коммуна дагІлоашаш», «Эрсий революции пролетариата декхараши», «Карл Маркс», «Демократически революцера социал-демократе цун тактика», иштта кхыяраш. Владимир Ильича сочиненей бизагІа бола гуллам духхьашха арабаккха хьежар 1929-ча шера. 1935 шу тІакхачалехьа арадаьлар 8 том. Царна юкъеяхар эрсий издане 4-ча, 7-ча, 8-ча, 9-ча, 13-ча, 20-ча, 21-ча томашта юкъеяха Ленина керттера произведенеш. Гуллам арабоаккхийга чакхдаьнна далазар.

Кхыметтел немецки фашисташа мохк дІа а лаьца эггара низкъалагІа даькхача шерашка а юкъагІа дисазар Владимир Ильича книжкаш арадоахилга. Цу шерашка «Юманите» къайлагІа арадоахилга парте шийга тІадилла хиннача Антуан Лежандра чІоагІа дог тоха а денна д. вц:

— Іурра-Іура ЦК-арча цхьан новкъосто хьателар тхога статьяш. Царна машинкаца кепатохар. Из гучадоале боабе а сахьт доацаш, селла кхераме доллашехьа а болхлоша-типографисташа къайлагІарча квартирашка е лоашача юкъагІа арендах хьанийеча тикашка кепаеттар газетий номерашта, листовкашта, ленински балхашта.

— Тхона накъаяьлар эрсий революционерий конспиративни опыт, — яхаш велакъеж из, цІаьхха къонзелча санна сийрдадоал цун сигала бос бола бІаргаш. — Масала, 1941-ча шера, эггара хьаьрагІа оккупаци лаьттача хана 30 эзар тираж я йолаш кепатеха арадаьхар оаха «Коммунизма чурча «аьрдехьен» берий лазари» «Паччахьалкхен революции» яха книжкаш.

...ТІом дІабаьнначул тІехьагІа Франце кепатеха арабаьнчача Владимир Ильича сочиненей биззача гулламa йоккхий томаш яда Антуан Лежандра истола тІа. Французски компарте хІара члена даиман а эшаш дола книжкаш а хинна дІаэттад уж.

...Лохехьа: книжкаш лоаттадеча подвала чу Іочудовл тхо. Укх дунеа тІа эггара бочагІа долча хІамах санна кІаьда, лораеш папкашта юкъера хьайоах Антуан Лежандра хано Іажагіа ерзаяь брошюраш. ПаргІато яьнначул тІехьагІа кІезига къархьийгадаш уж лохаш, вІашагІтохаш. Бадаш тІа а кхыча хъайленашка а хьулалеш лелалаьд В. И. Ленина книжкаш. Оккупанташи фашисташи царна тІа ца кхачийта болхлошен коммунисташен ца деш хІама дитацар, мелла кхераме дар я ТІом дІабаьнначул тІехьагІа парте коммунисташка кхайкарал дир дайна ленински балхаш хьалаха оарцагІбовлара уж тІахьехаш.

— Гой ер книжка Сент-Уэнерча цхьан новкъостагара дера, — йоах Антуана, цхьа цІе брошюрка сога хьа а хьувкхаш. — Укханна тІа-м кхыметтел ер хиннача сага штамп а йисай: «Камиль По, 18, инарала Перрье улица, Ним».

Кхы цхьаькха уникальни, ше санияр кхы йоаца брошюра. Цу тІа белгало яц е малагІча шера араяьнай а е мичахьа араяьннай а. Из да американски болхлошка яздаь Ленина письмо. Цунна Петрограде кепатеха хила а мег. Е «Коммуниста библиотечка» Париже арадаьккха хила а сахьат дац из. Цхьабакъда, вІалла шекало йоацаш да цаІ: французски меттала эггара хьалха арадаьннача В. И. Ленина книжках цаІ да из.

ЧІоагІа дог тохаденна хьайийллар аз сайла хьалхагІа дуккхача эзарнеша йийша хургйола зІамигача книжкалга шийтта оагІув. ТІаккха аз йийшар «Ленински библиотечке» араяьннача Ленина цхьан брошюрана Жак Дюклос язъянь дешхьалхе. Марксизмах искусство я а, яхаш, Дюклас яздора: «Из искусство Іомаяра гІойле еш хилда ер зІамига книжкилг. Франце пролетарешта а цар авангардана — Коммунистически партена а гІулакх деш хилда!».

Къаьсгама Францена нийса къулба да В. И. Ленина книжкаш.

Г. ДАДЬЯНЦ,
АПН соб. корр.

Париж, апрель.
(Телефонаца).

Школьни вахар

ДЕШАРХОЙ ДИКА ГІУЛАКХАШ

Грознерча номер шовзткъе йийтта йолча школе укх шера духхьашха хургья выпускной сайре. Цунна хІанзе а кийчо еш ба школе дийша боалаш бараш. Царна лов, шоаш бицбергбоаца совгІат школе дита.

Дукха хІамаш карагІдаьннад дешархошта школа болх бе йолаеннача укх цхьан шерен ах шерен. Мел дукха хиннай укхаза сайренаш, диспуташ, экскурсеш. Нохч-ГІалгІайчен писателашца а поэташца а каст-каста вІашагІбетталу дешархой, уж болча хьоашалха ух артисташ, шефство лелаеча предприятей болхлой. Царна дешархоша художественни самодеятельноста концерташ увтІалу.

Масала, дукха ха йоацаш хиннача хоржамашта лаьрхІа дешархоша кийчдаьча концертага хоза хеташ хьийжар харжархой. Иштта концерташ хьувкх дешархоша шоай шефашта, ха яхача боккхийча наха-пенсионерашта.

Цхьабакъда, хьалхагІа иштта сакъердаме дацар школа вахар. Школьни комсомольски организаце секретара заместителa Толстопятова Валяс дувц:

— Тхо укх школе хьачудаьккхача хана тха организацена чувоагІаш кховзткъа саг мара вацар. хІаьта хІанз бІаь итт комсомолец ва тха.

Тайп-тайпарча школашкара укхаза лаьхкадале а сиха вІаши доттагІал тессар оаха. Цу сахьате хержар комсомола комитет. Юххьанца халонаш дукха хулар. Болх мишта дІаболабергба хацар.

Уйла йича деррига а хьалхагІа дезаш санна хетар. ТІаккха оаха лаьрхІар тхоай стадионе я школа коа а лостам бе, берий дай-ноаношца бувзам оттабе.

ХІанз уж халонаш гаьна тІехьашкахьа йисай. КІезига яле а йолаш я балха опыт. Цудухьа шоай вахар сакъердамегІа хургдолча тайпара вІаштІехьлаьккхад дешархоша. Цунах лаьца Валяс дІахо дийцар:

— Хоза сайренаш хилар тха дукха ха йоацаш. Царех цаІ яр Александр Сергеевич Пушкина хетаяь, шоллагІъар — поэзена, дІахо спортивни, химически. Къаьстта чІоагІа кийчо йир химически сайренна. Цунна кийчо еш бераш хилар чехкдаьтта чакхдоаккхача Грознерча заводе, химически предприятешка, кондитерски фабрике, шушаш еча заводе. Цу предприятей балхах лаьца хоза стенлаш кийчъйир бераша шоай низаца.

Сайре йолча хана дешархоша гойтар тайп-тайпара химически опыташ. Къаьстта хоза хийтар массанена а Кравцов Сашас гойта «Фариона бІехал» яха опыт.

Спорт дукха езаш да школера бераш. Цхьаккха а саг короргвац укхааз спорта цхьан тайпана юкъе дакъа ца лоацаш. Районни яхь дІахьоча хана школа баскетбольни сборни команда хьалхара моттиг яьккхар, царга я кубок а.

Кхы а дукха да цу школа дешархошта карагІдаьннача дикача гІулакхех лаьца дувца.

Советски Іаьдала шовзткъе итт шу дизарга укхаза хьаелла кийчъеш я Ленина музей. ХІара класс декхарийла я цу музейна шийх низаца фуннагІа дале а, цхьа хІама де.

Масала, итталагІча «А» класса дешархоша кийчдеш да электрически лампашца кийчдаь Россе карта, массане а Іомаду Ленина вахарах дола бакъдараш.

Деррига школе деш мел дола дикадараш бераштa довза «Комсомольски вахар» яхача газета тІара а школьни радиопередачаш тІара а. Бераштa эггара чІоагІагІа дег чу йижар «Гуйран цІей» яха школа шу дизара хетаяь хинна сайре. Цу дийнахьа бераша рапорт делар шефашта, шоай даьшта-ноаношта, боккхагІчарна шоашта карагІдаьннача дикача гІулакхех.

Х. ХАМЗАТОВ.

УКХ ШЕРА АРАДАРГДА

Тайп-тайпара тематика йолаш да укх юбилейни шера Нохч-ГІалгІай книжни издательства арахеца лаьрхІа художественни литература.

Укх шера гІалгІай меттала кепатеха арадаргда Боков Ахьмада «Беке къонгаш», Чахкиев СаІида «Иштта мара» яха романаш. Ведзижев Ахьмада «Дувцарий сборник», Яндиев Джамалдий «Наькъ тІара уйлаш», Осмиев Хьамзата «Лека, са илли!», Хамхоева Ахьмада «Даьхен Іуйре» яха стихай сборникаш, эрсий метталара гІалгІай меттала яьккха З. Воскресенскаяс язъянь Ленинах йола повесть, «Къонача поэта библиотечка» яха къонача авторий стихай сборник, иштта кхыйола произведенеш.

Эрсий меттала укх шера арахеца лаьрхІа литература укх тайпара да:

Г. А. Ершова «Дийна хьасташ», яха очеркаех оттадаь книжка, «Лай никъ — турпалий никъ» яха авторий группо яздаьча дувцарий сборник, А. Ш. Мальсагова «Юхадекхар» яха дувцарий сборник, М. М. Мусаева «Анзор» яха повесть, Х. Ошаева «Алан шераш» яхача романа кхоалагІа книжка, гІалгІай метталара эрсий меттала даьккха Зязиков Бахьаудина «Турпала вахарцара ийс ди» яха повесть, З. Муталибова «БІухочун васкет» яха дувцарий сборник, иштта кхыйола произведенеш.

Вай мехка дуккхача городашкара республика книжни издательствага хІанзале заявкаш кхаьчай цу произведенешта. Заявкаш яйтараштa юкъе я Москвера, Алма-Атара, Куйбышевера, Уфара, Казанера, Владивостокера, Калининградера иштта дуккхача кхыча городашкара книжни базаш.

С. КАДИЕВ.

СУДА ЗАЛЕРА

ТОПАШ ТЕХАЙ

МалгІабика района «Ингушский» совхоза 3-ча отделене ферме скотник вар Вильхиев Жабраила Іалихан. Каст-каста балха тІера вувлаш, корта бохабу малараш мелаш, зуламе гІулакхаш лелалеш хиннав из. Соахка 6-ча мае саррахьа цхьан болх беш бола Вильхиев Іалихани Мальсагов Макшарипи мечча беха а болаш ферме балха баьхкар. Доярка боажа бетташ боахкаш пхьор дуаш багІаш кхы а къаракъ мейнад цар. Мальсагов Макшарипага ше сихха цхьан гІулакха цІаваха везаш ва аьнна говраца лоалаха уллача совхоза 3-ча отделене кошаре вахав Вильхиев Іалихан. Цига тепча теха вокхагІа вола бежа Іу, бархІ бера да Дышниев Ювсап вийнав цо. ТІаккха цкъарчоа велла кІалхарвала лаьрхІад цо. Цхьабакъда, ше саг вувш цига хинна тешаш Танкиева Тамарен Коттаева Повсати дага а беха массехк минут ялалехьа кошаре юха кхаьчав. Хий да соча аьнна Танкиева Тамара ара а яьккха кхозза тепча теха йийнай. ХІаьта 16 шу даьнна Коттаева Повсат ювчара сдла кІалхара яьннай. Оакхарий хьисапе ши саг а вийна шурий-товарни ферме юхакхаьчав Вильхиев. Вижа уллаш вола Мальсагов Макшарип меттара гІоттаваь ара я ваьккха тепча теха чов яьй цунна а. Патронаш кхоачаенна хиларах шозлагІа ца йоалаш йисай тепча. Чов яь хинна Мальсагов Макшарип МалгІабикерча горбольница лораша верзаваьв. Ши саг верахи цхьаннена хала човнаш ярахи Нохч-ГІалгІай республика Лакхехьарча судо топаш тоха суд яьй Вильхиев Іалихана.

Приговор укх деношка кхоачашдаьд.

ЖА ЛЕЛАДЕРАШ БОЛЧА КОНЦЕРТАЦА

Укх деношка Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза жа леладерашта концерт оттадир Шелковской культура ЦІен художественни самодеятельноста коллектива агитбригадо. Концерт отталалехьа Ново-Щедрински бархІшерарча школа директорa нов. К. Н. Хомутовас «Коммунистически обществе мишта хила веза саг» яха лекци йийшар. Цул тІехьагІа концертага хьежар жа леладераш. Зрителаш къаьстта раьза хилар А. Ныркова, Н. Горевай Г. Самородовай иштта кхыбарий выступленешта. Концерт чакхдаьнначул тІехьагІа «Доле-Кале хиннар» яхача кинофильмага хьежар жа леладераш.

Каст-каста тхо долча доагІаш хила, яхаш безаме накъабаьхар хьаьший жа леладераша.

Г. УМРИХИН,
Шелковской культура ЦІен автоклуба заведующи.

Халхараш дукха дезараш

Художественни самодеятельноста дукха езаш цун юкъе хьинаре дакъа лоацаши ба Нохч-ГІалгІай педагогически институте деша бaгІараш. Къаьстта дика болх беш я укхазара халхарий кружок. Кхоачаш шу а дац из вІашагІъелла, цхьабакъда хІанзле массанена дукха безабеннаб цун членаш. Институте сайре е кхыйола мероприяти хилча цига дуча концерта юкъе белггал хул уж. Масала, дукха ха йоацаш цу институте хьалха деша баьгІачарца вІашагІкхийтар студенташ. Царна хьалхашка доккха концерт оттадир института художественни самодеятельноста коллективо. Массанена а хоза хийтар халхарий кружоко цига гойта сакъердаме номераш.

Ала деза кружока юкъе боагІараш института тайп-тайпарча факультеташкара студенташ болга. ХІаьта кружка кулгалдеш ва историко-филологически факультета студент Исмаилов Султан. ЧІоагІа къахьег цо студенташта тайп-тайпарча къамий халхараш Іомадеш. ХІа, аьнна дешара ди йисте мадаьлле а репетицешка хьагуллу самодеятельность дукха езараш. Шоай мукъа мел йола ха укхаза дІахьу цар. Цкъаза кІоаргга бийса яххалца чуболхац. Цулухьа леррІа кийчъйий хул хІара номер. Зрителашта къаьстта дукха безаш ба кружока юкъера М. Цуров, М. Бобрышева, А. Дудкова, дуккха кхыбараш. Ала деза шоай институте концерташ теларал совгІа кхыча дешара заведенешка а уж ухаш хилар. ХІанз Советски Іаьдала 50 шу дузача денна хетадаь доккха концерт кийчдеш ба халхараш дукха дезараш.

М. Г. АУШЕВ,
студент.

Доазол дехьара

ВАЙ ДОТТАГІИЙ БОЛЧА

ПОЛЬША

Халкъа Польша бІаьш эзараш къахьегамхой вахте эттаб Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара сийна. «Сийлахь-боккхача Октябра цІей къахьегама коталонашца дездергда вай», — Нова-Гутерча В. И. Ленина цІерагІча металлургически комбината болхлой из тІахьехам шерра хьаллаьцаб заводашка, фабрикашка, рудникашка.

Республика массе миІингера цахадлаш хоамаш ух производственни декхараш тІаийдеш хиларах. Кхы тІа а, планал совгІа бІаьш эзараш тоннаш кхерани тайшачен кІора, итташ эзараш тоннаш болатен чонен, гІишлош ю керда материалаши форда кемаши, наха чуІе квартираши кІадамаши, керда производственни мощносташ кхоачаргья халкъа Польшага.

ГДР

Шей сийна керда хоза дувхар дийха кийчъеш латт ГДР городаши юрташи. Деллача хІамах гуш да Германе Социалистически едини парте лакхера форум — 17 апреле хьаелларгйола цун 7 съезд гаргахкоачаш латташ хилар.

Укх деношка предприятей цехашкарча болхлой моттигашка тІа-тІа дуккхагІа урагІъух цІе вымпелаш — съезда сийна тІаийца хинна декхараш толаме кхоачашдара белгалонаш. Баха боагІача тайпара съезда накъабахар духьа лаьцача яьхе дакъа лоац городашкарчен юрташкарчен миллионаш болча къахьегамхоша. «Лейна-Верке» яхача химически комбината 30 эзар болхлочо хьалхарча квартале арахийцай соахка цу хана хийцачул 11,5 процент хІана яц аьнна дукхагІа продукци. Имелльборнерча чІоагІача сплавий халкъа предприятe коллективо 1966 шера хьалхарча квартале еннaчул 4 миллион марка маьха продукци дукхагІа еннай. Квартальни план дикка тІехкхоачашъяьй Эйзанаха автомобилаш ераша, Ростока республика йоккхагІа йолча порта портовикаша.

Къахьегамхой лоІамах материальни рузкъаш хулаш латт СЕПГ VII-ча съезда сийна тІаийцача социалистически декхарех: болати чони, кІор а кемаш а, машинаши ялати.

ВЕНГРИЯ

20—22 апреле Будапеште болх беш хургья Венгре юрта боахама производственни кооперативай хьалхара съезд. Миллион гаргга волча, 3184 кооперативе, 249 производственни кооперативни групп. 22 чкъаьрий доахача боахаме вІашагІкхийттача ахархошта хьалхара викалаш а болаш съезде баьхкача 520 делегато ювцаргья венгерски кооперативни болама лоархІамегІара проблемаш. «Непсабадшаг» яхача газето язду, венгерски юрташка керда социалистически производственни отношенеш хоадам боллаш котъяьккхнай яхаш. Оахаш долча деррига ялттаех 68 процент шоай доалахь болаш йолча производственни кооперативаша ерригача юртбоахама товарни продукцех 75 процент лу хІанз.

КНДР

Социализм хьалъяра даькъе къахьегама толамаш дахарах рапорташ тел халкъа Корея промышленноста къахьегамхоша.

Кепайоазоно беча хоамах, хьалхарча квартале дІадахача шера цу хана даьккхачул дуккхагІа даьккхад чон 21,1 процент, болат — 12,2 процент, кІор — 2,8 процент, химически удобренеш — 41,1 процент, цемент — 14 процент, кІадаш — 4,5 процент.

Болх дика баьб машинашъераша. ДІадахача шера цу хана хийцачул 38,8 процент дуккхагІа арахийцай грузовой автомобилаш, трактораш — 3,2 процент.

Ер сурт даьккхад американски Ассошиэйтед-Пресс яхача агентства корреспондента Къулбехьен Вьетнаме, демилитаризованни зонана къулбехьа. «Дегабуаме» вола ши вьетнамец а лаьца воагІа США форда тІарча пехота салте. Сурт доаккхийташ велакъеж конвоир. Атта да нара герз доацача нахаца къувса...

ТАСС телефото.

Американски сенатора хетар

НЬЮ-ЙОРК, 11 апрель. (ТАСС). Аз цкъа санна дуккхаза а дІакхайкхадаьд США тІемаца Вьетнама юкъеІертара се хоадам боллаш духьала хилар. США-с Вьетнаме лeладеча гІулакхаша ООН-а Устав телхаду, американски конституце положенеш телхаю — сенатора Грюненга из заявлени Іойийшар Нью-Йоркски «Хантерколледже» вьетнамски тІема духьала дІайолаеннача диспуте.

Вьетнамерча американски агрессена духьаларча къовсама керда форум хьахиннай США. Соахка мехкарча дуккхача вузашка хилар вьетнамски авантюрана США кагирхой тоъал доккха дакъа раьза ца хилар хьахьекха йола диспуташ-протесташ. Духхьал уж кагирхой бар Джонсона правительства лелаеча вьетнамски политикана духьале еча эггара чІоагІагІа дакъа лоацаш хиннараш.

Диспуте-протесте тахан Іойийшача заявлене тІа конгрессмена Купермана (Нью-Йорка штатагара) белгалдоаккх, Вьетнамера тІом — нийсхо йоацаш тІом хилар.

Вьетнаме США-с лелаеча агрессе дуламера маІан гучадоаккхаш йола факташ йоалайир ше къамаьл деш английски общественни деятели Іилмахочуни Бертран Рассела викала — Стетлера. Диспуте дакъа лоацаш хиннараша ладийгІар магнитофонни лента тІа дІаязъяьча Бертран Рассела заявленега. Царна Іойийшар американски агресси хьарцахьа лоархІаш йола французски общественни деятелеи писателеи Жан-Поль Сартра заявлени.

Сцена тІера декар иллиаларходша доаха тІема духьалара иллеш.

ХАОТТАМ

Тахан республикеи Грознеи гІолла кІезиг-дукха морхаш а йолаш Къилбаседа районашка чІоагІагІа мух а хьенхаш хургья. республике 13—18 градус Грозне 16—18 градус йІовхал латтаргья.

14—15-ча апреле республике морхаш а йолаш гІийло мух а хьенхаш хаоттам хила тарлу. Йоачан хургьяц. Бийсанна республике 1—6 градус, дийнахьа 13—18 градус йІовхал латтаргья.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи, культураи, промышленностеи отделий — 3-42-30; юрта боахамеи письмойи отделий — 3-42-28;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05094. Заказ № 1788.